

Ціна 2.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

РІК XXXIV.

СІЧЕНЬ — 1983 — JANUARY

№ 1 (395)

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волниняк

Видає

Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Мар'ян Дальний — головний редактор

Члени Редколегії: Тоня Горохогич, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал, Іван Манастир-
ський, Карпо Роговський.

Адміністратор — Григорій Мороз, тел. 252-4553

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

КАНАДА — 15 доларів

США — 15 доларів

АВСТРАЛІЯ — 14 австрал. доларів

Всі інші країни рівновартість 15 доларів
американських.

Чекі і грошові перекази виписувати на
"NOWI DNI".

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. T. Myronenko, P. O. Box 302
Parramatta, N. S. W. 2150 Australia

У Великобританії:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky
2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevsyuj,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116
USA

На Танпер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOWI DNI

Box 126, Postal Station "N"
TORONTO, ONT., CANADA
M8V 3S4

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Яр Славутич — БЛАГОДАТНЕ	1
Олексан Веретенченко — ГРИГОРІО КОСТЮ- КОВИ З НАГОДИ 80-ЛІТТЯ	2
Василь Сокіл — ВОВЧА НАУКА (байка)	2
Віталій Бендер — ГУЦУЛ ІВАНКО	3
Анатоль Галан — ЛЮДИНА І ПЕС	5
Василь Сокіл — І ДОВШЕ ВІКУ ТРИВАЄ ДЕНЬ...	7
Петро Голубенко — НА ПОЛІ БОЮ (закінчення)	10
Марія Гарасевич — НА МИСТЕЦЬКИХ ВЕР- ШИНАХ	15
Марія Гарасевич — МИСТЕЦТВО—ТЕАТР— МУЗИКА	15
А. Глинин — ЩЕ ПРО ТРИУМФ УКРАЇН- СЬКОГО МИСТЕЦТВА У ВІСВАДЕНІ	18
** * — "ЗОЛОТОВЕРХИЙ КИЇВ"	19
Ігор Качуровський — АЛЕСЬ САЛАВЕЙ, ЯКИМ Я ЙОГО ПАМ'ЯТАЮ	21
Ол. Воронин — АНАТОЛЬ ЯКОВИЧ ГАК (1893-1980)	23
Василь Чапленко — ДМИТРО КИСЛИЦЯ ЯК РЕДАКТОР "НОВИХ ДНІВ"	26
Елн Едвардс — ВІСТЛЕР-БЛЕККОВМБ РЕСОРТ	27
Дмитро Н-ко — З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АВСТРАЛІЇ	28
Дмитро Чуб — ВІДПОВІДЬ О. КОВАЛЕНКОВІ	29
Анатоль Юриняк — НА "ФОНД КОРЕКТОРА"?	30
Святослав Гординський — ЗАУВАЖЕННЯ ДО "ДИСЕРТАЦІЇ ПРО УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦ- ТВО В СОРБОННІ"	31

На першій сторінці обкладинки:

КИЇВ. ЛАВРА. ТРОЇЦЬКА ЦЕРКВА.

Богохульно-примітивний напис над брамою —
наочний свідок "свободи релігії" в ССРСР.

- Передруки і переклади дозволені за поданням джерела.
- Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції.
- Незамовлених матеріалів редакція не повертає.
- Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти і скорочувати надіслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

Яр Славутич

БЛАГОДАТНЕ

За сто чи двісті літ, за триста, може,
Коли цінитимуть лише значення,
Пошли на мене, всемогутній Боже,
Такого критика, що вже й мене

По кісточках захоче розбирати —
Чим жив, що бачив, де бував,
Чи відав славу, чи сідав за ґрати,
Чи був мастак до маршів та октав,

До епопей, тим більше до сонетів,
Яких утнув, нівроку, сотні дві,
Поміж яких там обертавсь поетів,
Яких жінок носив у голові,

Найпаче, хто ж була та Кушугумка,
Яку любив від лобика до п'ят
І про яку не погасала думка
І в сорок, шістдесят, вісімдесят...

Коли ж, любовню впоравши розправу,
Учений муж, майбутній Аристарх,
Мою мандрівну перегорне справу
І перегляне всі потоки скарґ,

Тоді, ударивши себе по лобі,
Почне: "Гай-гай! Який же я дивак,
Що в словесах копаючись, в оздобі,
Не устійнив ще й досі, неборак,

Де ж той Жученко, названий Славутич,
Палкий лугар, що славив Січ, гей-гей,
Той правдоносець, що літав на сутич,
Не позичаючи в Сірка очей,

Де ж він, прохода світу, народився?
Всіх Благодатних зонайменше п'ять
На карті стало. Де ж він боронився
Від лютих ос? Чи від в'єтрів розп'ять

Ховався в яр? Від буйної спекоти
В степу шукав якого холодку?
В яким зимівнику, серед щедроти,
Гарманував — на полі чи току?

Того й не знаємо... Всі Благодатні
За Яра (? — ЯС) б'ються... І доводять: — Мій!
В моєму лоні пустоці принадні
Провів поет і хист окрилих свій..."

Нащадки любі! З волі Аристарха
Нехай не пріє зібраний панель.
Ясновельможний маєстат монарха
Постав на хуторі, серед земель,

Що їх чубаті предки повертали
З-під татарви у січове життя.
Це там, де кримські падали потали,
Малого Гриця почалось буття:

Під самим краєм Гурівського лісу
(Біля ставка, що рибою кишив),
Що для зимівника творив завісу
В хурдель і спеку, поряд комишів.

Це звідси глянуло на Благодатне,
За дві верстви, з оточення садів,
Хлоп'я, батькам прилюбне і відрадне,
Коли визвольний прапор лопотів,

Коли Клепач, отаман новочасний,
Творив Петлюрі Запорізький Кіш...
О давня пам'яте, на подвиг щасний
Веди й веди, випружуйся стрункіш!

Нехай те все я знову пригадаю,
Серед розмаю знов переживу
Вдєсьте, всотє... Батьківського краю
Тримаю в серці пам'ять вікову.

.. 1980.

Тут хутір був. Стояв зимівник давній.
Ще за Хмельниччини в оцім краю,
Сплативши борг оказі преславній,
Його поставив, хрещений в бою,

Кирило Якович — із тих Жученків,
Що знали велич і меча, й пера,
Що Скоропадських, Іскор, Дорошенків
Гостили в затишку свого двора:

Буяла слава шаблі й гаківниці,
Блакитна кров текла із роду в рід;
Вона в Жуках, у Січі й на Хортиці
Лишала зваги правдолюбний слід...

Бував тут мудрий дидаскал Величко.
На схилі віку, без писачурків,
Знанням пооране, не хмуриє личко
І пера дер із ситих гусаків,

Щоб, нагострити рогові кінцівки
І їх мочаючи у каламар,
Сказання о війні, неначе з цівки,
Строчити влучно в оповідний дар...

Тут жив мій прадід, слобожанський правник,
Чия щедрота й праведна душа,
Тугі банкноти кладучи в халявник,
До Львова слала — дар для НТШ...

Ще так недавно тут палац високий
Стояв у краснім обводі з гілок.
Зеленодахий, білий, на всі боки
Світвся вікнами ставний барок...

О дні буваль! Чого тут не було?
Тут мій найперший волелюбний крик
Із пелюшок засвідчив, що немало
Я шанував козацький материк,

Якого дух і подих від ісходу
Я бережу, верстаючи свій шлях;
Мого покутського, старого роду
Нащадки множаться по всіх світах!

Але тебе, зимівнику, немає.
Тебе немає, хуторе старий.
І соловей у лісі не співає,
І не гуде в саду бджолиний рій.

Безлюдна пуста буйно розляглася.
Шумить бугилля біля будяка.
Гадюки, гріючись, ведуть залася
На теплім дні безводного ставка...

Радій, шалений, тріюмфуй, москалю,
Що сплюндрував прадавній хутір мій!
Над українською гінкою даллю
Клекоче помсти гнівний буревій.

Гримлять у битві степові дороги,
Гудуть вагітно в небі літаки.
Твої, руйначу, дикі перемоги
Зітруть у прах новітні вояки.

І мій нащадок, серцем непогасний,
Відклавши набік зброю й патронташ,
Збудує дім, ставний і новочасний,
На любий спомин про зимівник наш.

На руїні предківського хутора, 1943;

Едмонтон, 1980.

НАШОГО СПІВРОБІТНИКА ШАНОВНОГО ПРОФ.
Д-РА ЯРА СЛАВУТИЧА СЕРДЕЧНО ВІТАЄМО
З ЙОГО 65-ЛІТТЯМ І ВАЖАЄМО ЙОМУ ЗДОРОВ'Я
ТА ТВОРЧОГО НАСТРОЮ НА БАГАТО РОКІВ.

Олекса ВЕРЕТЕНЧЕНКО

ГРИГОРІЮ КОСТЮКОВІ

З нагоди 80-ліття

Колись, бувало, в Крим по сіль
Важкі тисові мажі
Скрипіли стиха... Звідусіль
Чигали зграї вражі...

А Ви сповна збули п'ять літ
Свій термін в час опали:
Не сіль, а чорний антрацит
На Воркуті копали.

Не раз пили гірке пиття,
Дознавши муки-болі,
У книзі Вашого життя
Написано доволі.

Весь вік тримаючи в руці
Літературний порох,
Не збилися на манівці
У світових просторах.

Прошли рівнини і рови
Крізь далеч невідому,
Не загубили в мандрах Ви
Чумацький шлях — додому.

1982

Василь СОКІЛ

ВОВЧА НАУКА

(Байка)

Одного разу Лев підмовив Вовка та Лисицю
Разом ходять на лови, а здобиччю діляться.
Домовились. Пішли. І того ж дня до півдня
Вівцю впіймали, зайця й півня.
Знесли до купи. — "Ну, давай,—
Лев Вовкові сказав: — розподіляй,
Лише про справедливість пам'ятай!"
— "Цілком ясна погодивсь Вовк — для мене
справа ця, —
Тобі як старшому — вівця.
Мені, зважаючи на нижчий рівень,
Хай буде заєць, а Лисиці — півень".
Ех, як схопився Лев, як заричав:
"Ах ти ж нахаба, ах ти рвач!
Йому, бач, заєць, чи ти бач!"
І Вовка тут же в клоччя розірвав.
Тоді Лисицю запитав:
"Скажи мені, голубко мила,
А як би ти цю здобич розділила?"
Лисичка вміть відповіла:
— "Я б зайчика тобі на снідання дала,
Овечку на обід, а на вечерю півня..."
— Ах ти ж розумниця! Ах молодчина!" —
Розчуливсь Лев: — "І де це ти, скажи мені,
Навчилася ділити так ловко?"
Лисиця облизалася:
— "У Вовка".

ГУЦУЛ ІВАНКО

(З рукописного циклу "Правдиві історії")

Зима з 1946-го на 47-й рік упала на Апенінський півострів як кара Бога. Італія опинилася під снігом по самісінькі димарі, а про наш табір на бувшому рімінському летовищі не було що й говорити — він просто зник під снігом. Я особисто, мерзлякуватий з роду, місця собі не знаходив, мерз несамовито.

Вкінці мені повезло. Раптом у правому боці пеком озвався апендицит і миттю мене відправили до військового шпиталю в Мірамаре, де хоч і мали мене "різати", але, принаймні, в розкошах світлих і чистих шпитальних палат, в теплі й добрі, плюс задовільне харчування.

Застряв я в шпиталі аж на чотири тижні. Операція пройшла вдало, ходити я почав на четвертий день, але люта зима за вікнами змушувала мене стогнати й вічно триматися рукою за порізане місце. І милосердні лікарі й сестри, кривлячись правда, все відстрочували мою виписку.

В тому шпиталі, спонукуваний деякими відвідувачами з таборового циклостилевого щоденника "Життя в таборі", до якого я активно дописував, я взявся писати короткі оповідання з наміром видати їх окремою книжкою на циклостилі, а потім випродати рімінському товариству за всіма правилами вільного ринку.

В задовільних шпитальних умовах я писав, передавав готові речі в табір, заангажовані мною друкарі гаратали текст на матрицях, крутили сторінки на барабані, і з моїм поверненням до табору книга — десь 500 примірників — була готова. Пожичивши грошей, я розплатився з друкарями, і заходився розповсюдити свою "перлину" сам.

Сніги на той час вже відтали, але було ще холодно, сльота й болото на кожному кроці. З Адріятику низько котилися брудні хмари і настрої у мене був далеко не торговельний. Але помаленьку книжка почала розтікати між таборівиками, хоча ціна за примірник була сто лір, приблизно трішки менше одного долара за тодішнім розмінним курсом.

Одного разу іду я по одній з "вулиць" в розташуванні свого 3-го полку. Рівними рядами по обидва боки стоять великі, змокрілі шатра, а в них кацубне полонена дивізійна братія. Аж гульк, між двома шатрами виріс справжній ляльковий дімок — стіни, дах, димар, все як за архітектурним пляном, у добрій симетрії й пропорції. Вся будівля мала метрів чотири довжини, два метри завширшки і з людський ріст висотою. В стінах кілька віконець, а замість шкла в них затуманені целюлозні панелі. З димаря йшов дим і я задивився на це твориво як на диво з далекої казки.

Але бизнес, як відомо, шляхетного гудіння души не визнає. Треба було рухатися, а не гав ло-

вити, і я застукав у двері. В середині щось зашарудило і почувся приглушений, незрозумілий го-вір. Потім двері відчинилися і в моєму носі залоскотав не то парфум, не то одеколон. "Чи ти ба, — подумав я, — справжні панські розкоші!"

Зігнувшись, щоб не зачепитися головою за верхню дерев'яну поперечку, з хатки вийшов молодий, непоганий з виду вояк. Чорнявий, з великими карими очима. Його обличчя було того сорту, що з першого погляду зроджує в зустрічного довір'я й прихильність. Коли двері відкривалися, то я завважив на саморобній канапі ще одного стрільця, властиво лише його ноги в черевиках і кінцівки штанин. З пакою книг під рукою я, мабуть, видавався господареві більш ніж несподіваним гостем, бо на його доброму обличчі застиг глибокий запит.

— Вибачаюсь, що турбую в таку непогоду, — сказав я і протягнув йому примірник "Минулих днів". — Книжку ось продаю, свіжа, щойно видрукувана. Збірка оповідань про вояцьке горе й радощі. Дуже дешево — сто лір за штуку...

Він взяв книжку, обережно розкрив її, пробіг по сторінці, і злегка почухав потилицю.

— Знаєте, — якось винувато сказав він, — я до читання не дуже. Ще наголовок в газеті по літерах прочитаю, а вже решта, весь отой дріб'язок, то...

— Якщо вам тяжко, то ваш товариш прочитає, — і я кинув головою на двері.

— Він теж неграмотний, — з загадковим усміхом сказав вояк і далі тримаючи примірник в руці, ніби не відважуючись чи соромлячись повертати його мені.

— Що ж, шкода, — сказав я кислим тоном. — А втім, візьміть її хоч на пам'ятку, бо книжку цю надруковано в таборі і написав її молодий дивізійник...

— Так? — на його обличчі блиснуло справжнє зацікавлення. — Скільки ж йому років?

— Двадцять три, — подав я свій вік.

— І вже пише книжки? — з щирим подивом, але й легким недовір'ям допитувався він.

І тут в моїй голові зажеврила ідея.

— Є письменники, які пишуть свої перші твори у віці п'ятнадцяти років, — інформував я його. — А щодо автора цієї книги, то він хоч і молодий, але біда йому...

— Що саме? — помітно збентежився мій співрозмовник.

— Хорій він, лежить в шпиталі, туберкульоза в нього. Не знаю, чи й витягне. Йому потрібний товщ, молоко, мед, а все це коштує грубі гроші. То ж він і написав оцю збірку оповідань, а я допомагаю її розпродати...

Усмішка зникла з його обличчя зовсім. Він відчинив двері, ступив однією ногою в свою "хатку", в чомусь там шпортався, і знову став передімною з грошима в руках — три червонясті "ченто ліре", триста лір!

— Жаль такої людини, хай поправляється, — і тикнув мені три банкноти.

Я дав йому ще два примірники, які він не хотів брати, але я наполяг, порадивши, щоб подарував їх своїм грамотнішим друзям чи знайомим.

І ми розійшлися. В наступному шатрі, не продавши нічого, я спитав у одного стрільця, який виходив разом зі мною:

— А хто такі ваші сусіди, оті, що в "кам'яниці" живуть?

Він засміявся, а потім кинув майдуже:

— То два гуцули, обидва як вовкулаки, ні до якої компанії їх не заманиш, ні до кого й словом не заговорять. Відлюдки. Здається, вони чимось гандлюють...

Цей опис — "обидва як вовкулаки" — дуже мене здивував, бо один з гуцулів, з яким я щойно говорив, видався мені привітним, сердешним і співчутливим.

З книгою пішло мені добре, розійшлася за два дні. Я відразу ж засів за серію нових оповідань. Я хоч і був рядовим, але жив в шатрі командира полку, сотника Личманенка, де умови були багато кращі, ніж у вояцьких шатрах. В шатрі був огрядний стіл, крісла, вічно напалений "пецок" і ми спали на справжніх розкладних ліжках. Вирятував мене з вояцького шатра сам сотник, частинно із земляцького сантименту, а частинно, щоб створити хоч відносні творчі умови для "початкуючого письменника".

Кінчався березень, добре потепліло, забуяла весна. Кількоро нас грали в карти в шатрі, як раптом влітає джура сотника:

— Пане сотнику, англійські військові поліцесисти прибули в полк арештувати стрільця Івана Шамеду.

Всі ми чкурнули з шатра і побігли навздогін за джурою. Підбігаючи, я вгледів кількох англійців з пов'язками на руках і білими літерами "МП" і юрму стрільців, що оточила оту гуцульську казкову хатинку.

Поки сотник Личманенко домагався через перекладача вияснень від англійців, я спитав одного зівачу:

— Що сталося?

— Що? Ось зараз сам побачиш, —якось загадково відповів він.

І я побачив. Спершу з хатки вийшов той чорнявий молодик, що купив у мене аж три примірники "Минулих днів". Дуже сумний. Здавалося, що він щойно витер сльози. Англієць схопив його за лікоть обома руками. А трішки перегода вийшов другий мешканець — дещо менший ростом, стрункий, аж надуже вродливий, з майже дівочими рисами обличчя. Сльози градом лилися з його очей.

— Ти диви, — сказав я, — хлипає як дівчина. Кілька вояків зирнули на мене насмішливо.

— Хлипає як дівчина тому, що дівчина і є... Італійка... І наш Іванко тепер дістане з місяць "калабушу", якщо не більше.

Навивпередки вони мені розказали, що Іванко Шамеда працював майже щодня в одній з робочих команд за дротами і якось запізнався з цією молодого італійкою, яка після війни опинилася безпритульною, і отак блукала вулицями міст, як покинутий пес. Іванко почав допомагати їй харчами й одежею, та й грошей підкидав потроху, бо заробляв на гандлі. Надходила зима, а дівчині нікуди було дінися, то ж він і почав ліпити оцю хатку. А тоді одного разу, вертаючись з праці вечером разом з командою, він зодягнув дівчину в шинелю та іншу військову одежу і вдало провів її в табір. Так вдало, що ніхто й з команди нічого не знав. Вже в хатині підстриг її по хлоп'ячому, і ніхто тут і не підозривав, що вона дівчина.

— Ну скажіть ради Бога, — бідкався один стрілець. — Хто б лише подумав! Іванко Шамеда — і ось такі коники. Губа не дура, попасса пару місяців...

Англійці вели обох їх за браму. Дівчина плакала навзрид. Іванко оглядався на неї і тепло-тепло потішав її.

— Креолі, дівчино, не плач, я ніде не дінуся. Чекай там на мене, я не дам тобі пропасти...

Вона відданно дивилася на нього, коли він говорив, але сумнівно чи розуміла що, хіба, може інстинктом відчувала, що говорить він щось хороше, потішаюче.

Юрма стрільців ішла слідом і голосно смакувала всією цією подією: в таборі, де ютилися майже дванадцять тисяч чоловіків всякого віку, два місяці підряд жила молода італійка і ніхто нічого про це не знав.

Я вирвався наперед і голосно гукнув:

— Іванку, ти пам'ятаєш мене? Пам'ятаєш, ти купив у мене три книги?

Ідучи поміж двома англійцями, він оглянувся, привітно усміхнувся і згідливо кивнув головою.

— А письменник той таки оклигав, йому покращало. Лікарі кажуть, що він на добрій дорозі.

— Справді? — в його голосі вимовно вичувалася приємність, що комусь таки пішло добре в ці непевні, тривожні дні. — Скажи йому, хай пише ще, і видає, і продає... Як повернуся з "калабушу", заходь, куплю кілька...

Він так радісно посміхався, що навіть сльози, що блистіли на його щоках, видавалися ознакою щастя. З тією ж усмішкою на мокрому обличчі він знову почав щось говорити до дівчини, яку поруч провадили інші два англійці.

Клубок підкотився до мого горла і в душі заквило щось щемке. Я відчув, як мої очі теж зволожніли.

З того дня я почав обожнювати гуцулів. І що дивно. З тих пір я зустрічався і мав до діла з багатьма гуцулами, але ще жодного з них не зустрів поганого.

ЛЮДИНА І ПЕС

Пан Павло жив майже на околиці міста. За всім кварталів уже починались фермерські поля, а серед них - відміряні під лінійку, сіро-білі асфальтові дороги.

Через цю близькість природи, народилася звичка щовечірніх піших прогулянок. Пан Павло загортав у папірець пару сендвічів, брав ціпок і, не поспішаючи, як належить статечній людині, виходив із дому.

Природа заспокоювала, мирила з самотністю. Згадувались інші поля й переліски, де прудкими пружними ногами ходила юність, де в той час усе було наповнене таємничою красою, бо ж десь розпоряджався Яр-Ярило, і в вікнах із конвалій блукали задумані мавки...

Тепер усе відмінне і там, і тут. Таємничість зникла перед реальними виясненнями, природу причепурих прогрес, позбавивши її свавільної, стихійної сили. Однак, коли кам'яні коробки і пах фабричних димарів лишалися позаду, на душі в пана Павла світлішало, він наче частково повертав минувшину, за якою тужить кожен, хто вступив у другу половину життя.

І ось, ідучи одного разу в сутінках додому, зауважив Павло в канавці, біля дороги, песика. Він мав не більше двох місяців віку, мабуть, дуже втомився, бо поклав голівку на передні лапи й жахливо повизкував.

Дивно. Власне, це не було дивним там дома, де через харчові труднощі отаких маленьких істот "заносяли" в поле і кидали при дорозі: а, може, хтось підбере. Тут цього не могло бути. Мабуть, просто вискотилося з двору і, гнане інстинктом пригодницьких мандрів, забігло світ-за-очі, втратило орієнтацію і тепер ось має свою собачу драму.

Людина схилилась над невдалим мандрівником, узяла його на руки. Маленьке тільце, виразно вольної масти, гостромордце й холоднувате, довірливо притислося до грудей і перестало скавучати.

"Ну, що ж, - подумав пан Павло, - судилося мені мати нерідну дитину"...

Він примостив зручніше песика за пазухою і так само, не поспішаючи, продовжував свій зворотний шлях до міста.

Початок був легкий, зате далі так легко не пішло. Потрапивши в незвичні умови, песик улаштував такий концерт, що зразу застукала в двері господиня.

— Пане, ви завели собі пса? А ви ж знаєте, що в нашому домі псів тримати не вільно. Нащо ви це зробили?

Пан Павло пояснив, у чому справа, але черстве серце не пом'якшало.

— Або викиньте цього пса, або шукайте собі квартиру.

— Викинути? Е, ні, пані, скоріше ви викинете мене, якщо подужаєте...

Пан Павло був міцної будови, і він зробив такий загрозливий рух у напрямку господині, що вона обернулася на п'яті й зачинила за собою двері.

На щастя, завтрашній день був суботній, і пан Павло, нагодувавши свою знахідку, пішов шукати приміщення. Це не було легко. Слово "з собакою" налячувало, а крім того, панові Павлові хотіло мати квартиру на першому поверсі, бо вже задалегідь виникали незручності для господаря й тварини, якщо запахати її кудись на горіще.

Врешті проблему було розв'язано. Правда, власник будинку накинув зайвих десять доларів за пса, та що ж поробиш?

У новій квартирі почалося нове життя. Маленький Санчо (так назвав песика його опікун) спочатку поводив себе не дуже чемно, але з часом порозумнішав, звик до скриньки з пісочком і до того, що господаря весь день не було вдома. Але точно о п'ятій годині Санчо сідав на підвіконня і гостро вдивлявся в перехожих. Ось показувалася струнка постать пана Павла, і тоді Санчо зчиняв несамолюбний радісний гавкіт, а коли господар заходив до хати, пес обертався в балерину, лягав догори червом, то підскакував і обов'язково старався лизнути господаря в губи, або в ніс.

— Радий, мій хлопчику? - питав пан Павло.
— І я радий. Бачиш, друже, є нас тільки двоє на цьому великому світі, що люблять одне одного решта до нас байдужа. Хібащо Микола пожаліє...

Ось ми зараз пообідаємо та підемо до нього.

Микола був такий же самотній, старшого віку пан, як і Павло, хоч і відмінної натури. В протиположності, той приятель зберіг рухливість і експансивність, усе гостро переживав, починаючи від емігрантських клопотів, до обрання нового американського президента. В основному, змістом життя пана Миколи стала допомога близьким у советській Україні. Він розшукав там дочку й племінницю, і кожного місяця висилав їм, бодай, невеличкий пакунок. Казав: хай пам'ятають батька і дядька. Не судилося жити разом, то хоч на відстані будемо рідними.

Пан Павло ставився критично до цього захоплення пакунками й питав приятеля:

— А чи не наробиш ти їм клопоту, Миколо?

— Якого клопоту?

— Такого. Ти думаєш, советська влада подобришала? Мирне співіснування й так далі? Аякже!

Десь там є відповідні списочки внутрішніх ворогів народу, себто, тих, що мають закордонне рідно, і колись твої пакунки вилізуть боком.

— Е, Павле, вовка бояться, то й до лісу не ходити. Будь вона проклята, советська влада. Зате в дочки вже своя хата, збудована з американських пакунків, а племінниця також не бідує.

Людський вік короткий, тож хай хоч поживуть без нужди.

Пан Павло і Санчо повільно йшли вулицями.

Власне, ця повільність була удаваною, бо вовкоподібний пес із усієї сили тягнув свого господаря, лбаючи про більш динамічні темпи...

— Санчо, ти хочеш, щоб я тебе побив? Йй-бо, поб'ю...

Розумна морда оберталася назад і наче посмічалася. Пес знав, що то "порожні" слова, що рука господаря ще ніколи, так би мовити, "не осквернялася" бійкою. Може, тому він, цей Санчо, такий зухвалий, тягне і тягне вперед...

Нарешті квартира пана Миколи. Пес любить цього приятеля свого опікуна. Звичайно, менше, не так віддано. Тільки підскачить і лизне в ніс, виявляючи свою симпатію.

— Ну, й псище ж у тебе вирросло! — каже пан Микола.

І справді, про маленького Санча лишився тільки спогад. Гарна сильна тварина наче демонструвала свою красу... Вуха в неї стирчали, немов два ставлених конуси, шерсть вилискувала чистою й ситістю, білі, як сніг, зуби нагадували про небезпеку мати з ними конфлікт.

— Добрий собака! — казав пан Микола, який, між іншим, недолюбливав собаче плем'я. — Дуже добрий!

І це була найприємніша похвала для господаря. Борони Боже, критикувати вірного Санча. Уже всі знають, що пес пересерсічний, "вчений", що він прекрасно орієнтується в зелених і червоних світлофорах, самостійно ходить на закупи лише з запискою від господаря. Друг, тільки що не говорить.

— Ти знаєш, Микола, — каже пан Павло, — чим він мене недавно порадував... Приніс мені води. Йй, Богу! Я ліг відпочити. Раптом чую, щось мене штовхає в бік. Розплющив очі й бачу картину: Санчо тримає в зубах пляшку з содовою водою. А, бодай тобі! І це: іноді я сумую. Отак, знаєш, згадається все минуле, стане перед очима наше безперспективне життя, і нападає чорний сум...

Тоді оцей вірний товариш кладе мені на коліна голову й дивиться людськими очима, наче радить: будь мужнім, не зважай на тугу, тримайся!

— Санчо! — гукнув Павло, — нам пора додому.

І одразу пес підвівся, лизнув руку господаря й приготувався до зворотного шляху.

— Ні, ми не цінимо достатньо очих наших найбільших друзів. Ми тримаємо їх у будках, іноді ще й на ланцюгу, ми егоїстично використовуємо їхню, а б сказав, праведну любов. Санчо! Ти дістав ім'я зброєносця безсмертного Дон-Кіхота цілком заслужено. Ти навіть гідний імені, яке дається людині. Ти сам — найкраща людина.

Минали дні. Два рази на рік Санчо мав неспокій. Тоді пан Павло водив його на побачення з Фері. Від Санча й Фері були нащадки, не зовсім расові, але "під расовість", яких з великим задоволенням розбирали знайомі і незнайомі.

Коли ж у Санча проходила романтична пора, він ставав знову відданим другом і, крім опікуна, його ніщо більше не цікавило.

Життя є життя. Хіба скаже хтось, що він має надію на світле завтра? Хіба можна ручитися за людське здоров'я, бодай, на протязі однієї доби?

Пан Павло лежав майже без свідомості. Перед очима в нього був туман, а в тому тумані сіросталевий, найжачений пес.

— Санчо, погано мені, мій хлопчику, на кого ж ти лишишся без мене!

Пес завив, а потім схопився, відчинив зубами вікно, як він це вмів, і ринув на вулицю. Цього разу він не дивився на світлофори. Тільки йому відомим інстинктом, уникав швидких авт, перестрибував через харчеві й дитячі візки, мчав з

усієї сили. І коли добився до пана Миколи, схопив його за піджака й жалісно гавкнув.

— Ну, що ти хочеш, песику? Погано? Так?

Пан Микола знав, що собаки ніколи не обманюють. Він одягнув пальто й рушив до приятеля.

А Санчо... Ах, як він його підганяв! Як тягнув за пальто, як жалісно скавучав. Наче хотів сказати: та йди швидше, телепню, виручай, бо інакше буде пізно.

Ні, пізно ще не було. Лікар дав своєчасний заштрик, хоч і казав, що коли б спізнались на півгодини, пана Павла вже б не вирятували.

Санчо торжествував. Санчо тепер невідривно дивився на свого опікуна, хотів угадати його бажання.

"Боже мій, Боже мій, я загубив усе: батьківщину, сім'ю, майже все життя, бо й скільки ж мені лишилося прожити? Але я вдячний Тобі, Боже, за те що послав мені цю розраду, оцю дитину з хвостом... Збережи її без мене, якщо раніше піду в небуття"...

І знову були веселі дні, прогулянки за місто. На полі пан Павло скидав із Санча ланцюжок і просив його: будь обережний, мій друже, не біжи далеко, уважай на машини...

Санчо все розумів і неначе хотів сказати: — Не хвилюйся, господарю, я не такий дурний, щоб потрапити під машину. Я ось тільки побігаю трохи та й повернусь до тебе.

Згасали тижні і місяці. Санчо вже мав повних п'ять років, і ось тоді скоїлось непоправне. Ранком, коли Санчо прийшов до господаря, він лежав нерухомий, до всього байдужий, не запитав його, як звичайно, жартом:

— Що ти хочеш, хлопчику?

Пес понюхав холодну руку, якимось дико галакнув і помчав до пана Миколи. Але вже не тягнув за поли піджака, тільки дивився в очі і жалісно скиглив.

Пана Павла ховали по-американському. За труною їхало п'ять-шість машин, а в машині пана Миколи сидів пес і в нього, на здивування всіх, стояли в очах сльози.

— Санчо, ми підем до мене. — казав пан Микола. — Не бійся, ти матимеш притулок.

Але в Санча, очевидно, були свої думки. Він не турбувався за притулок. Він утратив свою найбільшу любов, і тепер йому все було байдуже. Однак, він повернувся з кладовища до пана Миколи, навіть лизав йому руку, відчуваючи, що ця рука тепер лишилася в нього єдиною надією на життя...

Три дні жив у пана Миколи Санчо, а потім зник. Де ж він подівся? Що треба нагодованій і догляненій тварині?

Тоді пан Микола поїхав на кладовище й побачив: на свіжій могилі лежав схудлий пес. Лежав, про щось думаючи, і лише злегка помахав хвостом, коли зауважив давнього знайомого.

— Санчо, підем додому!

Пес покійрно підвівся й пішов, але за пару днів зник знову. Так було, може, три місяці, і весь час пан Микола ганявся за Санчом, відтягаючи його від могили.

І одного разу, коли пан Микола помітив на тому горбику сіру шкуру й покликав Санча, він

І ДОВШЕ ВІКУ ТРИВАЄ ДЕНЬ . . .

Серед сучасних радянських письменників, твори переважної більшості яких складають купу "високоідейної" макулятури, особливе місце посідає творчість киргизького прозаїка Чингіза Айтматова. Ні почесні та значні привілеї, дані йому у формі багатьох державних премій, ні громадське становище члена різних комітетів та організацій, ні провідна роль в письменницькій спільці не змусили його кривдити душею і прославляти, як інші, велику брехню.

На перевеликий жаль та біду, нема підстав говорити про щось подібне в сучасній українській літературі. Після сміливого "Собору" Олесея Гончара (вийшов у 60-ті роки) та ще кількох творів інших авторів, жорстока система придушення самостійної думки, вільного слова затулила рота на довгі роки чесним літераторам України, одні з яких опинилися в тюрмах та заслання "с запереченням писати і рисувати", інші скорилися деспотичним вимогам, а дехто, можливо, складає в шухляду написане в надії на яесь чудо видання, як те. на мою думку, трапилося з новим романом Чингіза Айтматова "Бураний полустанок".

Роман вийшов відразу в двох видавництвах, — у Киргизії 1980 року, а на початку 1981 року — у московському видавництві.

Те, що твір побудований, здавалося б, на льокальному — казахському матеріалі, не тільки не зменшує його громадського значення, — навпаки, великою мірою узагальнює пекучі проблеми, які довгі роки лишаються нерозв'язаними перед усіма поневоленими народами СРСР.

Уже ранні твори Чингіза Айтматова, зокрема, перекладені і на українську мову, — "Повісті гір і степів" (вони включали "Джаміля", "Дівчина в червоній косинці", "Перший вчитель", "Прощай, Гюльсари!", "Материнське поле"), а далі "Білий пароплав" та драма "Сходження на Фуззію" гостротою поставлених проблем та одвер-

не повернув голови. Пан Микола підійшов ближче і зачважив вишкірені білі зуби, які наче сміялися над недосконалістю людської любові.

В АВТОРА ЩЕ МОЖНА ЗАМОВИТИ ТАКІ ЙОГО КНИЖКИ:

1. ЧАРІВНА ДРУЖИНА — збірка оповідань — 2 ам. дол.
2. ХАМ — віршована повість — 2 ам. дол.
3. МІРКУВАННЯ СЕРІОЗНІ, НЕ ДУЖЕ СЕРІОЗНІ І ТАК СОБІ — гуморески — 3 ам. дол.
4. ПРО ВСЕ ПОТРОХУ — гуморески 3 ам. дол.

тим викривальницьким характером були, можна сказати, на грані дозволеного цензурою, яка пильнувала, щоб письменники не відступали від директивних наказів і зображали виключно "героїку переможного будівництва комунізму" і в своїх творах невпинно присягалися у "безмежній відданості партії".

Даремно б ми шукали і в новому творі Айтматова — романі "Бураний полустанок" прямого виконання цих керівних вказівок. Герої твору — справжні люди праці, все життя своє трудівники: однак ніде ні вони, ні автор не підкреслюють величчя свого нелегкого труду, ні на хвилину не задумуються, що їхніми думками та діями хтось керує, оскільки вони чесні трудівники від природи, від серця, від щедрої душі.

Головний герой роману залізничний робітник Едигей Жангельдин, як його рекомендує автор у передмові, один з тих, на якому земля тримається. Він міцно зв'язаний з своєю епохою, і в цьому його сутність: він син свого часу. Бураний Едигей, як його прозвали за вдачу, людина трудолюбивої душі. Така людина, хоч і не дуже освічена, буде в житті завжди задавати собі питання, намагатися відрізнити правду від брехні, зрозуміти або ж бодай замислитися над тим, що діється навколо. А нинішній час дає допитливому Едигеєві, як і самому авторові, стільки приводів до серйозних роздумів, як ніколи ніякий інший не давав.

Дія роману відбувається протягом одного дня. Але за цей день так багато трапилося, так докладно і глибоко згадано про життя кожного з персонажів, що насправді в один день умістився цілий рік. Так у підзаголовку роману автор і зазначив: "І довше віку триває день." Така друга і найзначущіша назва цього твору.

В романі переплітаються дві сюжетні лінії: події сьогоднішнього дня на глухому залізничному полустанку і проблеми виходу людства в безмежний космос. Реальність пов'язана з фантастикою. Цей прийом, як каже автор, потрібен йому як метода мислення, як один з способів глибшого пізнання і інтерпретації реальної дійсності.

Слід відразу сказати, що таким сполученням фантастики з реальністю автор здобув блискучу нагоду сміливо співставити поняття уявні з дійсними фактами, високу мрію з жалюгідною реальністю.

Дійсність, в якій живе, працює, думає невеликий трудовий колектив, неприкрашено складна і вбога, повна повсякденних житейських турбот людей, долею закинутих на малесенький Бураний полустанок у пустельному казахському краю.

А потяги в цих краях невпинно йдуть зі сходу на захід і з заходу на схід...

А десь недалеко — великий космодром, ракети з якого час від часу полохають тишу й темні пустельних ночей...

Сюжет твору починається драматично. Серед ночі на будку стрілочника Едигея прибігла збентежена дружина Укубала з вісткою: раптовно помер Казангап, старий друг Едигея, лінійний робітник, який сорок чотири роки працював незмінно на цьому полустанку.

Весь наступний день з раннього ранку до пізньої ночі заповнений турботами Едигея, щоб достойно поховати Казангапа.

Чисельно роман обмежений якимось десятком людей. Але кожен з них зі своєю чіткою індивідуальністю органічно поєднується з усіма іншими в подіях напруженого дня. В центрі всіх Едигей, навколо якого діють інші: стрілочник Довгий Едильбай, Абуталіп Куттибаєв, трагічна історія якого посідає значне місце в романі, Заріпа, дружина Абуталіпа, дружина Едигея Укубала, геолог Єлізаров, син Казангапа "державний діяч" Сабітджан, роздратований викликом прийхати з великого міста на похорон батька, дочка небіжчика Айзада з чоловіком-п'яничкою, колебриста фігура кагебіста Тансикбаєва, прозваного автором Кречетоокий, та інші. З великою майстерністю автор вписав у людську історію ще одну дійову істоту: могутнього, невтомного, прудкого двогорбого верблюда Каранара, який своєю непокірністю, нестримною пристрастю багату в чому зв'язаний з вчинками та пригодами Едигея.

Як майже у всіх своїх творах Чингіз Айтматов з великим пієтетом звертається до народних переказів, древніх легенд і майстерно їх вплітає в розповідь про сучасні події, від чого ці події і вчинки людей набувають особливо глибокого значення. Так широко використана в романі трагічна легенда про Найман Ану та її сина — невільника, перетвореного лютьми тиранами-жуанжуанами на безвільного раба, в свідомості якого видушені в буквальному розумінні всі людські почуття, навіки вбито пам'ять, а залишені лише риси тваринної покірності своєму господареві. Образ цього сина-раба, що в легенді зветься манкуртом, — без сумніву нагадує тих рабів сучасних тоталітарних режимів, покірних людей, на голови яких натягнуто такі ж "ширі" — обручі пропагандистського тиску на свідомість, щоб люди втратили здатність і самостійно мислити і в рабській покорі задовольнялися таким життям, коли за них хтось думає, наказує, карає чи милує.

Автор провадить недвозначну аналогію між сучасністю і легендою про манкуртів. Це видно з того розділу роману, де Сабітджан, "державна людина" і напевне, партійна фігура, так змальовує людство у "світлому" майбутньому:

— Настане час, коли за допомогою радіосигналів усі люди все робитимуть за командою з центра. Людям здаватиметься, що вони живуть і діють за своєю волею, а насправді — за вказівкою згори. Треба, щоб ти співав, — сигнал — і заспіваеш. Треба танцювати — танцюватимеш.

Треба працювати — сигнал подадуть — працюєш, та ще й як! Усе по сигналу згори буде!

Едигеєві, — пише автор, — раптом стало посправжньому страшно... А що як дійсно запанують такі жуанжуани, що правитимуть людьми, як Боги?...

А хіба не перегукується з долею нинішніх інкодумців у "найпередовішому соціалістичному краю" драматичний переказ про Раймалу-ага, який за пісні про свої почуття був жорстоко покараний?

Про страшну долю одного з таких сучасних "злочинців" читачі дізнаються з розділів роману про Абуталіпа, якого в тюрмі задушили тільки за те, що він "щось писав".

Про нього автор пише з великим співчуттям. І герою роману Едигей всю душу віддає, щоб спробувати врятувати чесного чоловіка.

Після арешту Абуталіпа, слідчий Тансикбаєв допитує Едигея:

— Кажуть, ти кращий друг-товариш Куттибаєва? Давай, розповідай, що там він пописує?

— Ну, я гадаю, що він для своїх дітей спогади хотів записати. Як і що там було з ним, скажімо, на фронті, потім, значить, у німецькому полоні та в партизанів у Югославії. Що тут нехорошого?

— Для дітей! — вигукнув кречетоокий. — Бач, як діє досвідчений ворог! Сховався в глушині, за дітей, де ніхто за ним, — думає не стане стежити, а сам почав писати свої спогади!

— Ну, так захотілось чоловіку, — пояснював Едигей. — Захотілось йому, напевне, своє особисте слово сказати, щось від себе, якісь думки від себе, щоб вони, діти, почитали, коли виростуть.

— Яке це особисте слово? — засміявся кречетоокий. — Не повинно бути ніякого особистого слова! Все це ворожі слова і спогади!

— Як це розуміти? — стримуючи хвилювання, перепитав Едигей. — Як можуть бути спогади ворожими чи неворожими? Чи може так, — якщо хороше — згадай, а якщо лихе — не згадай, забудь? Такого ніби ніколи й не було...

— Ну, ти філософ! гримнув кречетоокий, — любиш поговорити. А у цього Куттибаєва шпигунська змова! От тут він згадає про зустріч у югославському загоні з якимсь англійським полковником... Ми дізнаємось, хто це такий, будь певен.

Арештували Абуталіпа. Лишилися сиротами троє малих дітей з матір'ю. Едигей невпинно писав листи, просив розглянути справу, звільнити. Через кілька місяців — сповіщення, що Абуталіп Куттибаєв помер у тюрмі.

Історія Абуталіпа, шкільного викладача, заслуженого фронтовика, волею драматичних обставин узятого німцями в полон, сміливого втікача з табору полонених до югославських партизанів, — а на своїй рідній батьківщині саме за це жорстоко покараного, написана з такою широю одвертістю, що низько вклоняєшся перед громадською мужністю автора, який написав такий роман в часи

суворого переслідування всіх, хто насмілюється мати і висловлювати власну думку, хто взагалі "щось пише".

Чесний письменник, сповнений відповідальності за долю народу та його майбутнє, зобов'язаний найбільшу увагу приділяти людям, життя яких не було легким і більшість днів які віддавали на постійні клопоти з подоланням життєвих проблем і, не зважаючи на це, зберігали в своїй душі й серці найкращі людські риси: вірність добру і правді й непримиренність до зла і кривди. І в цьому творі Чингіз Айтматов на перше місце вивів людей скривджених, зокрема, знищеного жорстоким режимом Аоуталіпа та чесного трудівника Казангапа, про якого вважав необхідним нагадати, що батько його згинув у сталінських таборах. (Додамо від себе, що такої ж страшної долі зазнав і батько автора, один з перших комсомольців Киргизії Теренкул Айтматов...)

У передмові автор каже, що найціннішою для нього була і є людина чистої душі, з яскраво виявленою індивідуальністю, людина з власними думками і ні в кого не позиченими переконаннями. Він пише: "Люди можуть бути терпимими один до одного але вони не можуть мислити однаково, якщо хочуть залишитися при цьому людьми, зоєрігати свої людські якості. Бажання позоавити людину її індивідуальності здавна і до наших днів супроводжувало цілі імперських, імперіялістичних, гегемоністичних домагань." І додає: "Людина без пам'яті минулого, позбавлена історичного досвіду свого народу, опиняється поза історичною перспективою і здатна жити тільки сьогоднішнім днем."

Торкаючись наболілої теми рівноправності націй, зазначає:

"Як не парадоксально це може здаватись, але (на практиці) у нас поєднуються й такі речі: заперечення або фальсифікація минулого — і самовдоволення, чванний шовінізм, якому необхідно зводити навколо себе китайську стіну, бо тільки за нею може втримуватися міт про перевагу одного народу над усіма іншими."

Китай, звичайно, в даному випадкові вжито фігурально. Насправді автор недвозначно мав на увазі свою країну. Про це свідчить такий епізод.

Казангапа, за його заповітом, мали поховати на старому родовому цвинтарі Ай-Беїт. Спорядивши жалібний кортеж, до якого входив трактор з автоприцепом, та колісний ескаватор (щоб вирити могилу), Едигей верхи на своєму Каранарі разом з шістьма чоловіками попрямував до далекого цвинтаря. Довга, втомна була дорога через пустелю. Лише по обіді добрали. І тут з'ясувалося, що на тернистому шляху бідолахи Казангапа з'явилась ще одна непередбачена перепона: проїзд на цвинтар закритий, на його місці будується новий космодром. Ніякі прохання, ніякі переконливі мотиви не впливали на вартового, що стояв на воротах території, обгородженої високим парканом з колючого дроту. Зажадали зустрічі з старшим начальником. Той прийшов. Ці-

каво, що прізвище мав таке ж, як і той слідчий кагебіст, — Тансикбаєв. Едигей звернувся до нього по-казахськи. На лейтенанта Тансикбаєва прохання земляка не зробило ніякого враження. Він сухо кашлянув і холодно попередив його:

— Товаришу сторонній, звертайтеся до мене російською мовою...

В душі Едигея все померкло. Все, що він хотів зробити востаннє для небіжчика — поховати його на цвинтарі, де за переказами була похована нещасна мати Найман-ана, в чому він вбачав нерозривний зв'язок сьогоднішнього з минулим, — все це вмить обернулося на ніщо перед лицем тупого, бездушного, як той манскурт, лейтенантика.

Жалібний кортеж повертався назад, супроводжуваний великим шулікою, який з далекої височини спостерігав, що ж далі робитимуть люди. А коли процесія наблизилася до глибокого провалля, Едигей спинив похід і сказав:

— Це урвище, біля якого Найман-Ана великий плач мала по нещасному синові, якому вибили з пам'яті навіть його ім'я. Нехай тут буде могила Казангапа...

Було вже поночі, коли закінчили похорон Казангапа.

З сусіднього космодрома в цю мить у небо злітала чергова ракета в далекий космос.

А в цей час у далекому космосі, на планеті іншої Галактики, куди волею автора-фантаста долетіли космонавти з Землі, відбувалася всесвітнього значення подія.

Радіолокатори науково-стратегічного штабу спільної американсько-радянської космічної експедиції на борту авіаносця "Конвенція", місце перебування якого було точно скоординовано в Тихому океані на однаковій віддалі між Владивостоком і Сан-Франсіско, перехопили сенсаційну передачу від своїх космонавтів:

"У незмірному космічному просторі в новій Галактиці, ми побачили нове Сонце, випромінювання якого переважає наше. Планета, на яку нас доставили іноплянетяни, згори нагадує нашу Землю. Населення планети понад десять мільярдів. Живуть до ста п'ятдесяти років, а дехто й довше..."

Далі в своїй трансгалактичній передачі космонавти повідомляють, що на цій планеті не знають нестачі харчування, ніколи у них не буває неврожаю, бо жителі вмють підкоряти клімат: керують опадами, рухом повітря та течій у морях і океанах, оволоділи гравітацією і легко роблять міжзор'яні польоти. Вони досягли такого рівня колективної свідомості, що не розуміють, що таке держава, зброя, війна. Форма цивілізації на цій планеті є найпередовіша в межах усього Всесвіту. Жителі планети знають про існування Землі і бажають вступити в контакт з землянами. Наприкінці космонавти додають:

"Ставши першими свідками позаземного суспільного життя, ми відчуваємо страх за майбутнє: а що коли людство на Землі перебуває в трагіч-

ній омані і що шлях розвитку нашого суспільства Петро ГОЛУБЕНКО
був помилковим? А водночас маємо надію, що на світі є такий приклад великої спільності, поступальний рух якої відбувається без земних протиріч. Чи ж готові ми, земляни, до таких міжпланетних зустрічей для обміну досвідом цивілізацій, заради торжества розуму, заради нової ери в розвитку думки і духу вселенських носіїв інтелекту? Чи достатньо ми зрілі для цього як мислячі істоти?"

Ця потрясаюча вістка переполошила командний центр на авіаносці "Конвенція". Полетіли посланці в Москву і Вашингтон для консультації з своїми урядами. Як реагувати на те, що є у світі цивілізація краща, ніж на Землі? Певне, в Москві, столиці закритого суспільства, найбільше перелякалися контакту з кращим світом ніж країна "перемогоного будівництва комунізму", і відповідь пролунала категорично: а) не дозволяти повернення космонавтів з планети на Землю як осіб, небажаних для земної цивілізації; б) оповістити жителів тої планети про нашу відмову входити з ними у будь-які контакти... в) попередити... щоб вони не намагалися встановити зв'язок з землянами... г) з метою ізоляції навколосемного простору від можливого вторгнення інопланетян розпочати операцію "Обруч", запустивши на орбіту бойові ракети-роботи, розраховані на знищення всіх предметів, які наближаться з космосу до земної кулі.

Космічна "берлінська стіна"! Залізна завіса! Радіоглушилки!

Сталевий обруч! Не на одну голову, щоб збити з неї "манкурта", а на все населення земної кулі, "щоб не сталося на землі вибуху свідомості, який міг би неминуче статися, коли б людам найпередовішого суспільства" стала відома вістка про таку цивілізацію, до якої на Землі неможливо дійти.

Не зважаючи на певні авторські застереження, роман "Буранний полустанок" носить явно виражений характер сміливого викриття вад того суспільства, в якому автор живе, і доля якого, як того Едигея, турбує до глибини душі.

ПОМЕРЛА ІРИНА ВІЛЬДЕ

Ще восени, кілька тижнів після врочистого відзначення її 75-ліття, померла у Львові відома українська письменниця Ірина Вільде (справжнє ім'я і прізвище — Дарина Полотнюк).

Ірина Вільде народилася в Чернівцях, училася в Львівському університеті й працювала до війни вчителькою та співробітницею журналу "Жіноча доля" в Коломиї. Головніші твори письменниці: "Метелики на шпильках" (1935), "Б'є восьма" (1936), книга оповідань "Химерне серце" (1936), "Ті з Ковальської" (1947) і ін. За роман "Сестри Річицькі" була нагороджена Шевченківською премією.

НА ПОЛІ БОЮ

(Життєвий і творчий шлях Г. Костюка. Закінчення з попереднього числа)

Новою тактикою М. Хвильового на початку тридцятих років у період "Пролітфронту" було викривання хвильовизму поза Хвильовим. Який сенс "викривання хвильовизму поза Хвильовим", самим творцем його? Перед цією "загадкою Хвильового" зупинялися досі всі дослідники останнього періоду. Одні пояснювали його цілковитою здачею Хвильовим своїх позицій і переходом на партійні позиції. Інші розглядали його як засіб самоохорони перед новими нападами на нього партійної критики. Але ніхто не зауважив досі подвійної гри Миколи Хвильового в останній період його діяльності. З першого поверховного погляду здавалося, що Хвильовий справді визнав помилковість своїх поглядів і відірвався від них і від самого себе. "Я — вже не я", писав він президентові ВАПЛІТЕ Кулішеві з гіркою іронією, а Куліш зі свого боку зробив нотатку у своєму записнику: "кінець хвильовизму". Але в дійсності в ролі "розкаяного грішника" Хвильовий почав у кінці 20-х років робити пропаганду хвильовизму і поширювати його на всі прояви української думки. У першому ж памфлеті цього циклу під назвою "У якому відношенні до хвильовизму "всі ті", він ставить в один ряд із хильовизмом націоналістичний ухил Шумського і КПЗУ. При цій нагоді наводить великі цитати із свого забороненого памфлету "Україна чи Малоросія" і доводить, що даремно "розламники" з КПЗУ, солідаризуючись із Шумським, відмежовуються від Хвильового і хвильовизму. Погляди Шумського і КПЗУ на культурне будівництво в УРСР тотожні з поглядами Хвильового: партія плентається в хвості українського культурного будівництва і не будує української держави.

У журналі "Пролітфронт" Микола Хвильовий помістив три памфлети і всі вони скеровані проти "завзятих борців із хвильовизмом" — лівих митців із "Нової генерації". Полеміка Хвильового з "Новою генерацією" виникла у зв'язку з виходом нового журналу "Авангард Но А" у січні 1930 року, у якому, як відзначає Хвильовий, Гео Шкурупій "енергійно криє колишніх членів Вільної Академії". Це було зачіпкою для Хвильового дати бій ворогам його односторонців. Б'є він "завзятих борців проти хвильовизму" методом бумерангу: виявляє у їхніх творах "повторення задів хвильовизму", а Шкурупія називає послідовним хвильовистом. "Вони не тільки паплюжать Петра І, а й співають панегирик Мазепі; вони сумують над долею української культури, пам'ятки якої привласнюються росіянами і записуються на конто російської культури; вони заявляють, що "оскільки непережитий націоналізм", то й такі ділянки української культури, як український хор

"Думка" і українська опера, "мають цілковите право на існування"...

Таким способом, викриваючи мазепинство і "пвторення задів хвильовизму" у творах "Нової генерації", Хвильовий одночасно викривав антиукраїнський характер політики комуністичної партії на Україні. У 20-х роках в період літературної дискусії, Хвильовий сам виявляв мазепинство і на цьому підмав його Андрій Хвиля, викриваючи його "мазепинство" у статті "Куди ведуть дороги шведських могил". Тепер він викриває "мазепинство" і хвильовизм у творах "завятих борців проти хвильовизму" — лівих митців з "Нової генерації", щоб таким способом показати безглуздість їхньої боротьби з хвильовизмом, бо це не тільки його, Хвильового "помилка", а спосіб думання всієї української інтелігенції. Такою було тактика Хвильового в період "Пролітфронту".

Цією тактикою він закріплює справжнє своє місце в українській історії. Роля "розкаяного грішника" і "партійна позиція" були для нього прикриттям, а викривання "хвильовизму поза Хвильовим" езопівською мовою пропаганди його поглядів.

У журналі "Пролітфронт" Григорій Костюк помістив три статті: 1. "Стиль і канонізатори" (ч.3, 1930 р.) 2. "Деякі корективи до "справді марксистської критики "Робітних сил"" (ч.4) 3. "Визволення" Копиленка і його критика" (ч. 7-8). Стаття "Стиль і канонізатори" написана ще явно по інерції київського періоду. Григорій Костюк виступає в ній ще більшим хвильовистом ніж сам Хвильовий періоду "Пролітфронту". Хвильовий у цей період припинив боротьбу з ВУСППОМ як виразником партійної лінії в літературі, а стаття Григорія Костюка скерована проти позицій, як він пише, реакційних канонізаторів реалізму, як стилю нашої епохи: "Склалася група горе-теоретиків, які, щоб розв'язати проблему стилю нашої епохи, для цього, на думку цих горе-теоретиків, досить канонізувати старий, як світ, буржуазний реалізм, правда з додатками: пролетарський, монументальний і — проблему розв'язано". З числа групи "канонізаторів" названо В. Коряка і М. Доленга. Найвідважнішим пропагандистом цих безнадійно-стилізаторських теорій" виявився Б. Коваленко та його критичні підголоски, які друкувалися у київській "Літературній газеті".

З цього легко можна відчувати яку позицію займав наш ювіляр на вогневій лінії літературного фронту в той період.

Як і Хвильовий, Григорій Костюк часто звертається до молоді, яка виходить з вищих шкіл, як до арбітра в його суперечках з канонізаторами реалізму. Взавши під критичний розгляд статтю М. Доленга "До художньої платформи ВУСППу", а також передовиці "Літературної газети" в цьому ж питанні, Григорій Костюк заявляє, що їхня теорія суперечить основам марксистської теорії мистецтва. А далі пише:

"Наша доба — доба максимально-інтенсивних творчих шукань"... Канонізатори реалізму "свідомо чи несвідомо виконують ролю реакційних

³Гр. Костюк — Стиль і канонізатори. "Пролітфронт" No. 3, 1930 р. ст. 270.

реставраторів". Наукова естетика не дає мистецтву ніяких приписів, — повчає він словами Плетханова. А на думку "канонізаторів", "якщо, припустімо, якийсь пролетарський письменник у своїх стилевих ознаках імпресіоніст, значить він зі списку пролетарської літератури викреслюється".

Після цього Григорій Костюк ставить питання: чи має право імпресіонізм, як сума певних художніх прийомів, посісти своє місце в пролетарській літературі? Ясно, що його відповідь на це питання позитивна. Іншою вона й не могла бути, знаючи його погляди з київського періоду. Як тоді Григорій Костюк висловив похвалу романтизмові ставши в оборону Юрія Яновського, так і тепер він проспівав похвалу імпресіонізмові, захищаючи О. Кундзіча від нападу критика в "Літературній газеті". Для ствердження свого позитивного погляду на імпресіонізм, критик посилається також на високоїдеїну творчість імпресіоніста М. Коцюбинського.

З цього бачимо, що літературно-естетичні погляди Григорія Костюка цілком покриваються з поглядами Хвильового та його однодумців з Вапліте. Але то було у 20-х роках, а тепер у 30-х роках говорити так вільно про стилі вже викликало підозру. Тим більше, що стаття про "канонізаторів" була скерована проти ВУСППівців. Ось так у своєму зав'язатті наш ювіляр знову вирвався на полі бою за оборонну лінію. Хвильовому доводилось трохи його стримувати, бо такою лицарською відвагою Костюк провокував противників для нападу на "Пролітфронт". Для відведення такого нападу довелося дати до статті примітку від редакції, у якій сказано: "В тій частині, де автор дає оцінку імпресіонізмові, редакція статтю Гр. Костюка вважає за дискусійну.."

Ось так і довелося іти нашому ювілярові своїм творчим шляхом з примітками.

Треба сказати при цьому, що ці примітки є найбільшою похвалою й окрасою його творчого шляху і високою відзнакою його постави на полі бою в українській літературі.

Другою була стаття про роман "Робітні сили" М. Івченка. Замовив цю статтю Костюкові М. Хвильовий. Чому цю статтю він замовив — про це буде мова далі. "Я написав, — згадує Костюк, — і подав її Хвильовому. Він прочитав, покрутив головою і спитав:

— Чи Ви читали нашу заяву в справі СВУ?

— Читав. Але при чому тут СВУ? Я ж написав про роман Івченка. Це ж зовсім інші речі!

— Ви помиляєтесь. Це явище того ж самого порядку і наше ставлення мусить бути таке саме...

На цей раз "примітка" Хвильового була дуже короткою: — "Візьміть і переробіть". Він подивився на мене своїми карими розумними і добрими очима, сказавши на прощання: — "Зрозумійте мене, що ми мусимо"... І я зрозумів, що це вимушена тактика. І ми мусимо її дотримуватись".

До цього діалогу Хвильового з Костюком потрібний коментар. Справа, очевидно не тільки в тому, щоб політично загострити статтю в душі заяви "Пролітфронту" в справі СВУ і мати ще один щит захисту. Для виявлення себе як ідеологічно витриманої організації, лояльної до політики партії, досить було й заяви. Справа була

в тому, що Григорій Костюк написав статтю згідно з київською традицією з увагою до формальних літературних вартостей роману і з недостатньою соціологічною аналізою, а Хвильовому була потрібна саме ідеологічна інтерпретація "Робітніх сил". Очевидно, що Хвильовий мав якісь важливіші мотиви для того щоб стаття про "Робітні сили" з ідеологічною інтерпретацією цього роману появилась.

Статтю перероблено і вона появилась в 4-тому числі "Пролітфронт" під назвою: "Деякі корективи до "справді марксистської" критики "Робітніх сил".

Одразу помітно, що автор такою назвою полегшував собі виконання свого завдання: замість прямої атаки на роман Івченка, стаття скерована проти критика цього роману, марксизм якого, критика, взято під сумнів. І це автора не задовольнило, бо однаково треба було дати ідеологічну інтерпретацію роману в протилежність і на заперечення поглядів опонента. Тоді Григорій Костюк взяв собі на допомогу уявного читача і йому доручив зробити ідеологічну оцінку роману, а сам став за його спиною. І тепер ми читаємо:

— "Центральна постать — проф. Савлутинський. Хто він такий?... Як свідчить критик М. Доленго, з Савлутинського — спец корисний для радянської влади? Ні. Це довільне припущення критика... Звідки він прийшов? Приїхав з-за кордону. Кінчав С. — Г. Університет у Празі...

Вищенаведеною біографічною характеристикою Савлутинського характеризується все середовище СВУ і стверджується, що "основна ідеологічна концепція Савлутинського продиктована від СВУ".

Ідеологічна концепція Савлутинського, як вислів ідеології СВУ, характеризується негативним відношенням до радянської дійсності і до всього радянського ладу і керівної ролі партії, як до деморалізуючого фактору в житті українського народу. В радянських умовах і "рясність культури зів'яла і молода дума нації виснажилась і постаріла". Савлутинський мріє про те, як "відтворити новий величний образ культури нашої": "ми стоїмо перед потребою відтворити свіжі течії культурного відродження", з "пролетарської революції на ділі нічого не вийшло". Шлях до відродження — самоудосконалення, міцна індивідуалізація особи, переборення сутофізіологічних процесів, домінатних в усій історії нашого народу, підпорядкування їх "волі, розумові", виявлення "кажучи мовою селекціонера стандартної етнічної лінії, що ще безперечно збереглася у нашого народу, — це значить, відважності, благоводства, ясності світогляду".

Досить уже цього, щоб відчути знайомі думки і мотиви. Де це було вже сказано і написано? Це вже було сказано у памфлетах Хвильового. Значить, подумав читач, СВУ судять за теж саме, за що критикували Хвильового у 20-х роках. Оце і є те, що було потрібне Хвильовому, коли він замовляв у Костюка статтю про "Робітні сили". Саме тоді, коли він її замовляв, він писав статтю під назвою "А хто ще сидить на лаві підсудних". Стаття була опублікована під час процесу в харківській газеті "Пролетарська правда" і передру-

кована в журналі "Радянська освіта". У цій статті Хвильовий посадив на лаву підсудних себе самого, як штабного підголоска ефремівщини, поширюючи таким способом хвильовизм і на СВУ, як явища одного порядку. "Сьогодні він виступає як хвильовизм, завтра як шумськізм, ще колись як яворщина тощо". Стаття Григорія Костюка мала бути ілюстрацією до цієї статті Хвильового.

З цього висновок: Наш ювіляр став жертвою політики Хвильового, скерованої на закріплення хвильовизму в українській історії, як явища загальноукраїнського значення. У цьому аспекті ідеологічна інтерпретація "Робітніх сил" мала позитивне значення.

Третьою статтею Григорія Костюка в ж. "Пролітфронт" була стаття про роман "Визволення" О. Копиленка і його критику. (Но7-8, листопад 1930 р.) Написана вона в цьому аспекті, що й перша стаття "Стиль і канонізатори", — в якій мірі Копиленко переборює залежність від стилевих, методологічних і мистецьких надбань старої буржуазної літератури. У висновку сказано, що роман Копиленка "вийшов і художньо і ідеологічно роздвоєний, а звідси ідейно переферійний в відношенні до генеральної лінії пролет. літератури". Але в полеміці з його критиками, А. Ключчям та іншими, обороняє Копиленка, називає їхню критику цюкванням письменника методом підтасовочки.

Фразеологія статей Костюка відбиває в собі дух епохи і багато чим нагадує памфлети М. Хвильового.

У харківський період свого життєвого і творчого шляху Григорій Костюк, крім своєї праці викладача історії української літератури і наукової та літературно-критичної діяльності, став у 1932 році редактором "Молодий більшовик".

Як редактор видавництва "Молодий більшовик" Григорій Костюк працював над повістю "Перша весна" Григорія Епіка. Автор повісті, щоб підняти свій авторитет радянського письменника і замазати старі "гріхи", яких у нього було чимало, вирішив написати повість на дуже актуальну тему: суцільна колективізація і ліквідація куркуля, як класу. Редактор вирішив допомогти своєму приятелю Григорію Епікові і написати до повісті дуже витриману і бойову передмову в дусі і в тонусі епохи. Щоб закрити рота усім коваленкам і ключчам. Так вони й зробили. Епик написав повість так щоб вона відповідала генеральній лінії партії того часу, виявив усю складність тогочасної класової боротьби з правим і націоналістичним ухилами і з позитивними героями, які проявляють великий ентузіазм у боротьбі за здійснення партійної лінії. Наділені вони найкращими, з погляду партії, рисами: більшовицькою пильністю, твердістю і нещадністю у боротьбі з ворогами...

Деякий час, справді, партійним ортодоксам від літературної критики зацілило. Але недовго. Почалася критика і цього твору Григорія Епіка, а разом з ним і автора передмови Григорія Костюка.

Критики знайшли в романі Епіка викривлення дійсності, нерозуміння настанов партії і націоналізм. Націоналізм Епіка виявився в тому, що

він персоніфікований образ українського націоналізму в постаті Васси Полуботок подав у надто привабливих фарбах з підкресленням її гарної української вроди. Особлива увага була звернена на її ноги. "За такі ноги, — сказано у романі, — Україна не раз терпіла від сходу тяжкий ясир, а за очі та м'який глибокий голос, що його мала Васса Полуботок, Україна справді мала право пишати своїми доньками". Критика ласо вхопилася за такий опис. С. Щупак писав: "Оце націоналістичне захоплення "добірною" українською жінкою, теорія національної біології, власне расова теорія — це яскравий вияв націоналізму".

Образ правого ухильника з націоналістичним ухилом Голубенка теж взято на вістря критики. Правий ухил його виявився в тому, що він, будучи головою Окружного виконавчого комітету, давав охоронні грамоти деяким куркулям, щоб їх не розкуркулювали, а коли йому говорили, що куркулів треба виривати, "як бур'ян — з корінням", то він висував свою теорію, про те, що те куркульське коріння "треба не висушити по-хижацькому, а вмюючи пересадити на колективний ґрунт". Націоналістичний ухил Голубенка виявився в тому, що він закохався у Вассу Полуботок і вона стала його нареченою. І цей образ викликав симпатії. Видно і редакторів Костюкові сподобалась Васса Полуботок та мабуть і Голубенко, що він втратив пильність і пропустив роман до друку. Тепер він згадує: "У мене критики знайшли затушковування хиб роману, плеханівщину, націоналістичні прояви в праці і всякі інші антимарксистські тенденції. Отже, ми хотіли бути більшими католиками ніж сам Папа, але це нам не допомогло. І не тільки тут, у цьому романі, а й в усій діяльності "Пролітфронт". Бо проти нас вже була вироблена певна опінія "там" на верху. Для них, як влучно казав мені пізніше Епик, що б ми не писали — все ні до чого. Їм потрібно було нас знищити".

4. ДОБА "ОКАЯННИХ РОКІВ"

Дальший розвиток подій у драмі життя Григорія Костюка відбувався за логікою і природою тієї системи, в якій йому довелося жити і працювати. Його звільнили з усіх посад. Потім арештували і посадили в Лук'янівську тюрму для допитів. В наслідок допитів — п'ять років концентраційного табору "Воркута".

Четвертий акт драми життя Григорія Костюка відбувається в камерах під арештом і на "Воркуті". Починається цей акт монологом героя:

"Коли за мною замкнулись важкі залізні двері я глибоко, ніби з полегшенням, зідхнув. У мене було таке самопочуття ніби з моїх плечей звалився великий, невимовно важкий тягар, що його я тягнув кілька років. Саме від початку масових арештів української творчої інтелігенції. Після довгого цькування, вигнання з праці й неможливості знайти роботу за фахом, тиняння по всіх закутках Радянського Союзу, безуспішне намагання в останні місяці реабілітуватись, або, принаймні, дістати відповідь від Народного комісаріату освіти, за що мене переслідують, — мій арешт мене ані приголомшив, ані кинув у розпач.

Я прийняв його як brutальне завершення того безвихіддя, в яке поставив мене, моє покоління той режим, що спекулюючи ім'ям народу, прийшов до влади. Перед моїм арештом впало кілька мільйонів працюючих українських селян — жертв великого голоду, за організацію якого, перед історією цивілізованого людства, несе відповідальність той же панівний комуністичний режим. Одночасно пару мільйонів українських селян, у наслідок безвідповідального експерименту режиму (колективізація), було депортовано з дітьми, старими і хворими, без усяких засобів до існування, в північні райони СРСР, де вони в нелюдських умовах майже всі загинули. Сотні моїх друзів, тисячі українських інтелігентів відданих працівників на полі культури й господарства, майже всі вчителі мого покоління, люди великого інтелекту, рушії науки й культури, чесні, незаплямовані патріоти й гуманісти — пішли в тюрми й концентраки першої в світі "соціалістичної держави". Тому кажу, свій арешт я сприйняв як рокований факт жорстокого, нелюдського часу й режиму. На сон мене не брало. Я почав ходити з кутка в куток моєї примусової оселі... Я довго ходив мовчки. Передумав усе своє минуле... Мене мучив хаос суперечливих думок, внутрішніх дискусій і химерних пошуків правди". Під ранок, вибившись з сил, я заснув".

Далі, як на екрані, на фоні цього монологу, проходять світлі тіні відомих постатей сучасників, яких було замучено, замордовано, убито в нечужаній і незнаній в історії трагедії української нації: Відбуваються несподівані зустрічі із ще неможливими і недострільними діячами пореволюційної України. Епізод за епізодом, діалог за діалогом розкривають перед нами живу історію у реальних постаттях трагедій українського народу.

Зустрівся й земляк Григорія Костюка — учитель з рідного Поділля на прізвище Рівний. Активний український діяч з періоду Української Народної Республіки. Його слова міцно закарбовуються в пам'яті з четвертого акту драми нашого ювіляра: — "Ми поклали міцні основи української державности, — говорить він. — Ми збудили сорокамільйонову націю до життя... УНР, як перша форма державности, впала. Але ідея української державности залишилась. Вже не було такої сили, щоб її знищити. І це розуміли наші вороги. Особливо побачили і відчували це вони в минуле десятиріччя. Звідси ненависть і бажання нищити нас. І тут уже ради нема. Їх влада і сила".

Особливо хвилюючим епізодом четвертого акту є зустріч героя драми з видатною постаттю Української Радянської Республіки — Панасом Буценком. Згадалися 1921-1923 роки, коли Буценко був головою Окружного виконавчого комітету у Кам'янець-Подільському, а пізніше правією рукою Григорія Івановича Петровського — Голови ВУЦВКу в столиці УРСР Харкові. А тепер в'язень концентраційного табору Воркута, засуджений з цілою верхівкою УРСР за антирадянську контрреволюційну діяльність. Діалог Григорія Костюка з Буценком розкриває перед нами ще один уривок історії:

— Панасе Івановичу! Як це могло статися? У чому ж справа. Де логіка? Ви ж були в самому

центрі творення нового світу, що зветься тепер радянською владою. Пояснить мені в чому справа? Де причина того, що діячі Вашого рівня мусять кінчати життя або під кулями в підвалах луб'янки, або в таких умовах ізоляції?

— Де причина? — питаєте. Я — ... не знаю. Інколи мені здається, що це масове божевілля... Але це не пояснення... Особисто я думаю, що причина в нас самих. Причина в тому, що ми програли бій. Ми виявились нікудишніми політиками. Ми не зуміли гарантувати безпеки своїй і свого народу. Ми легковірно повірили на слово дружби. Фікцію держави ми прийняли за дійсність. Ми задовольнилися владою без влади... Ми не забезпечили собі захисту. Ми добровільно ввійшли в пашу удава. Наше життєве коло замкнулося. Може після нас прийде нове, розумніше покоління. Воно не повторить наших помилок. Я хочу покинути цей світ з вірою, що таке покоління прийде.

За час тюремно-воркутської п'ятирічки сталінської епохи а потім і під час Другої Світової війни, героєві драми довелося багато побачити, ще більше передумати, переоцінити, пережити і страждати.

Багато з цього промовляло уроками історії і заповітом на майбутнє. Пізніше цей особистий досвід благотворно позначиться на його літературній і науковій праці на свободі.

Відкриваємо завісу перед п'ятим актом драми життя Григорія Костюка.

5. ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЕМІГРАЦІЇ

Судьба жартує часом з нами. Таким жартом є для нас відхід з УРСР на Захід — в еміграцію. І ось серед низки таких імен як Багрянний, Глобенко, Гришко, Дивнич, Шерех і багато інших з цього покоління, на еміграції виявився Б. Подоляк. Коли я думаю про цю метаморфозу, я не знаходжу інших слів для її окреслення, як *визволення, відродження, оновлення, поворот до самого себе і зрештою до України*. Зміна імен була не тільки засобом охорони перед людоловами, а й початок нового життя. На свободі. Духовною оногою.

Ім'я Подоляк символічно знаменує собою поворот до рідного Поділля, до Кам'янець-Подільського періоду його життя, до джерел української національної революції доби Української Народної Республіки, а також і до своєї студентської молодості у Києві періоду українського відродження 20-х років. Що далі ми рухались на Захід тим ближче ми були до України.

Свідомість усього цього породжувала прилив нової енергії, завзяття й ентузіазму до праці на благо Батьківщини. З цього погляду зусилля і здобутки Григорія Костюка на еміграції гідні подиву. Його кипуча енергія і невсипуща праця помітні на багатьох ділянках громадського і культурного життя української громади на еміграції. Він бере активну участь у політичному житті української еміграції. Включається в український літературний процес на чужині, стає видатним організатором і діячем МУРч і Об'єднання українських письменників "Слово". Своє вісімдесятиліття зу-

стрічає як почесний голова "Слова". Наукова діяльність нашого ювіляра скерована на дослідження новітньої історії України (де його особистий досвід життя в УРСР) позначається високим науковим рівнем. Деякі його праці, зокрема "Теорія і дійсність — до проблеми вивчення теорії, тактики і стратегії більшовизму в національному питанні" є прямою відповіддю на фальшування історії пореволюційної України і маскування антинародної і антинаціональної політики окупаційної партії у таких працях, як "Здійснення ленінської національної політики на Україні" А. В. Лихолата, виданої під маркою Академії наук УРСР 1967 року. У видавничій діяльності увага Григорія Олександровича скерована на збереження української культурної спадщини яку нищить більшовицька окупаційна влада на Україні. Видання і дослідження життя і літературної спадщини Володимира Винниченка і Миколи Хвильового є його великим добутком.

Драма життя Григорія Костюка вивершується щасливо — перемогою героя. Катарзисом. Разом з ним переживаємо і ми сьогодні цей катарзис. Ми горді його перемогами. Ми тішимося його здобутками. Ми радіємо його творчим вкладом до скарбниці української науки і культури. Ми бачимо його і сьогодні на полі бою на передовій лінії українського національного фронту. Його енергія, його завзяття і зусилля збуджують і закликають і нас до творчої праці на благо нашої Вітчизни. Вся його діяльність та її здобутки і перемоги скріплюють нашу віру у таке ж щасливе завершення великої історичної трагедії України боротьбою і трудами її вірних синів і такими ж великими перемогами у національному відродженні на свободі.

Вклад у цю боротьбу нашого ювіляра не пропаде і не забудеться.

Бажаємо йому ще багато бадьорих і творчих літ. За все, що я встиг тільки згадати, нашому ювілярові належить наша велика подяка і шана, і слава!

СВІТОВА ВИСТАВКА УКРАЇНСЬКИХ МИСТЦІВ

Про світову виставку українських мистців, яка відбулася до половини жовтня м. р. в галерії Канадсько-української фундації в Торонто, наші газети писали дуже багато й дуже похвально. "Нові дні" про цю подію мовчали, бо не мають свого мистецького «ритика й не натрапили ні на один цікавий та об'єктивно написаний огляд, який могли б передрукувати.

Знаємо, що багатьом читачам ще й тепер було б цікаво довілатись, з яких мотивів ініціатори взяли за такий амбітний проєкт, якими критеріями послуговувались члени Селекційного комітету вибираючи 97 мистців українського роду й 120 мистецьких творів на виставку. Бо ж ясно, що один чи й два навіть найкращі твори не могли задовільно репрезентувати індивідуальних мистців, ані тим більше українського мистецтва. Чи осягнула виставка свою основну ціль? Що писали

НА МИСТЕЦЬКИХ ВЕРШИНАХ

"У Вашій особі я знайшов на життєвому шляху визначного мистця, що має тонкий, вироблений естетичний смак, високу культуру загальну, а до всього — уміє поєднати в своїх заінтересуваннях досягнення світової музичної культури і музичного мистецтва рідного народу у всіх його виявах. Мене дуже радує Ваша мистецька цілеспрямованість, різносторонність задумів і, звичайно, увага до музичної творчості нашого народу, яка б вона не була і як би до неї не ставилися в різних місцях земної кулі. Пропагувати її слід уміло і з гідністю, як це робили Крушельницька, Мишуга, Менцінський та інші, і Ви, як молодий, становитеся в ряд цієї славної когорти та радуєте нас, Ваших сучасників..." Ці щирі ваговиті слова відомого музикознавця і поета зі Львова Григорія Нудьги, написані Йосипу Гошулякові з десяток років тому, будуть, либонь, найближчим висловом почуття кожного українця хто чув, хто знає цього нашого визначного оперного співака.

До вершин такого почесного місця серед когорти великих, Йосип Гошуляк піднімався нелегким шляхом українця-емігранта 50-х років. Піднімався самотужки виключно своїм вродженням, непересічною краси, голосом, сильним артистичним талантом, винятковою працьовитістю та несхибною цілеспрямованістю.

Музичний світ Канади не здивуєш і не здобуєш легко. Критерії його оцінок вироблялися на відомих, великих і найславніших співаках світу, а Й. Гошуляк звернув на себе увагу музичних критиків від початків. Якийсь особливий шовковий оксамит голосу, багатство і повнота звуку, тонка музикальність, правильне поставлення голосу, добра школа, стримана хвилююча інтерпретація, постійний мистецький ріст і мужніння захоплювали критиків кожного разу, коли лише мали нагоду слухати нашого співака.

Мистецька кар'єра Йосипа Гошуляка позначена широким засягом: концерти, виступи на телебаченні, соліст канадської опери — брав участь у таких постановках як: "Аїда" Верді, "Коронізація Попеї" Монтеверді, "Тоска" Пуччіні, "Євгеній Онєгін" Чайковського, "Турандот" Пуччіні, "Макбет" Верді та інших. А крім всього цього, — він улюблений і славний соліст Української Капелі ім. Т. Шевченка та невтомний, щиро відданий українській громаді мистець, що на кожному її поклику виступає як соліст на урочистих імпрезах у Канаді й Америці.

Мало котрий український співак закордоном

про неї канадські мистецтвознавці і критики? Чи доцільно влаштовувати такі грандіозні й коштовні покази в б'юджині? Може хтось з ініціаторів чи вчасних мистців-учасників напише про ці справи бодай у річницю виставки. (мд.)

отримав стільки похвальних рецензій, як Йосип Гошуляк. Наш еміграційний музичний світ оцінював його переважно стримано, але справедливо й у більшості високо. Борис Олександрів у своїй статті "Йосип Гошуляк", ("Життєвий і мистецький шлях співака-артиста"), надрукованій у "Нашій Українській Музичній Енциклопедії", наводить цілий ряд цікавих і цінних думок музичних критиків та літераторів. Серед них такі визначні імена, як Домостій Йоха-Березець, Василь Витвицький, Григорій Китастих, Павло Маценко, М. Антонович, Улас Самчук, Григорій Костюк, Юрій Стефанік, Ігор Качуровський та інші. У сферу їхніх рецензій, розміщених в пресі, та висловлених думок у листах до Й. Гошуляка входять його концерти, окремі виступи і дві перші довгограйні платівки: "Українська клясика" й "Басові арії та монолози". Обидві записані й видані високопрофесійно. На платівці "Українська клясика" Й. Гошуляк в супроводі піяніста Лео Баркіна, виконує твори Миколи Лисенка, Кирила Стеценка, Ми-

хайла Гайворонського, Василя Барвінського, Якова Степового. На платівці "Басові арії й монолози" виконує вже у супроводі Канадської Симфонічної Оркестри під диригентурою маестро Барбіні. Сюди ввійшли твори таких композиторів, як Джузеппе Верді, Микола Римський-Корсаков, Михайло Вериківський, Микола Фоменко.

Виконання Йосипа Гошуляка на обидвох платівках високомайстерне, що відзначають однозгідно рецензенти. Але друга платівка особливо хвилює кожного хто її слухає. На це складається чимало дечого: сам співак піднявся на рівень оперного артиста найвищої кляси, коли вже виконання й інтерпретація твору сягає перфектності й індивідуального мистецького вислову; арії й монолози написані для баса і це дало йому можливість виявити свій багатий голос у повному засязі, супровід оркестри дає розкішне тло. Але, на цій платівці є одна річ, яка домінує над усім — це, як каже М. Антонович: "зразкове й потрясаюче виконання поеми "Чернець" (муз. Вериківського)..."

Григорій Китастих пише про платівку до Й. Гошуляка так: "Ваша праця як вокаліста, як інтерпретатора, належить до високої кляси музичної культури... Слухаючи твір М. Вериківського, я не міг стримати своїх сліз. Я був під впливом великої сили мистецтва. І взагалі, у всіх записаних творах, голос Ваш був під контролею і творчо-надхнений. Ви, Йосипе Григоровичу,.... видали важливий документ для історії української еміграції."

Я, особисто, слухаючи "Ченця" перший раз, до слівно скам'яніла від самого твору та його інтерпретації. Невірогідної сили твір, у якому злилися в одну пілість поетичний твір Т. Шевченка, музичний М. Вериківського й мистець-виконавець Й. Гошуляк.

В. Витвицький навітлює заслугу Й. Гошуляка ще й з іншого боку: "Особливу увагу притягає "Чернець"... Це один з трьох монологів для баса з оркестрою, що їх М. Вериківський написав у роках 1942-1945 (крім "Ченця", це "Ярослав Мудрий" і "Сковорода"). Нашому співакові належить признання за те, що добув цей твір із забуття і дав змогу запізнатися з ним широким колам і наших слухачів... Слухання "басових арій та монологів" Йосипа Гошуляка дає справжню насолоду."

Канадські музичні критики у своїх оцінках більш щедрі, яскраво експресивні з дозою щирої патетичності, властивої особливо для американської критики. Вони Йосипа Гошуляка називають "одним з найкращих басових співаків нашого світу", захоплюються його голосом і талантом:

"A Magnificent voice and strong dramatic talent" — Н. Thompson (Toronto Daily Star).

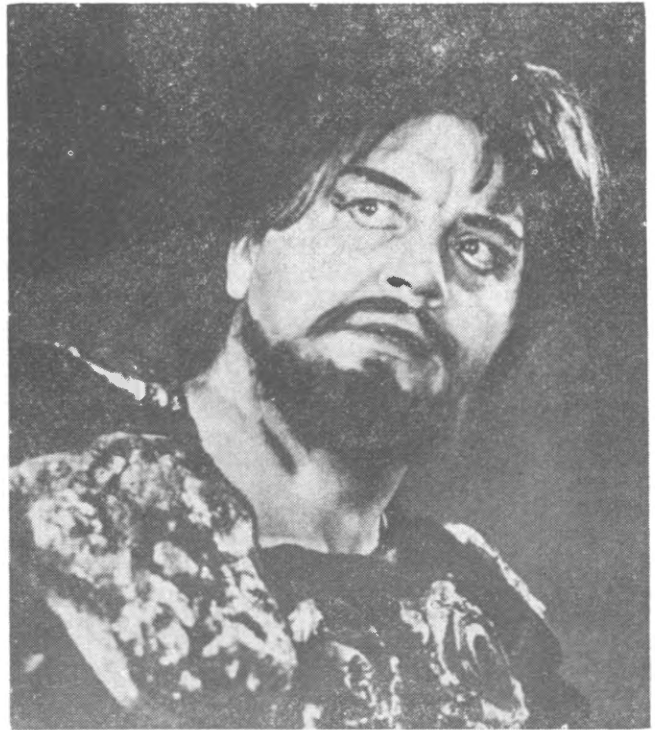
"New singing star headed for greatness." — D. Robertson (Sault Star).

Yosyv Hoshuliak, who sang powerfully his arias, a lofty, ringing timbre." — E. Ciprietti (The Varsity).

"Foremost among them was Ukraine-born basso Yosyv Hoshuliak who sang powerfully his arias." — (Canadian Broadcaster and Telescreen)

"Mr. Hoshuliak is an artist of the highest rank." C. Carter (Winnipeg Free Press)

"One of the finest bass singers to appear in Winnipeg in recent years." (Free Press)

Йосип Гошуляк в опері "Макбет"

"Y. Hoshuliak is a bass, whose coice is of the fine tradition in the range and texture we think of as Russian." (The FM Gulde).

"A powerful, and enjoyable recital by a robust-coiced Ukrainian-Canadian, in the honorable tradition of Chaliapin and Cristoff..., — C. Gilmour (Sound Magazine).

Коли уважно оглянути розріз критичного матеріалу про вокальний та артистичний рівень Й. Гошуляка і його засяз у музичних творах, ми знаходимо дуже цікаві думки та оцінки у музикознавців, композиторів, артистів в Україні. Вони підходять до справи всебічно, охоплюючи головні дані, виконання, вміння використати співаком усі якості свого таланту й доброї школи, особливу музикальність і гнучкість в переході з одного твору на другий і т. д. З браку місця я наведу лише дві рецензії та одну висловлену думку. Народний артист Сергій Козак пише:

"З першої фрази арії Альвізе з опери "Джонконда" Понкієллі заля відчула, що на сцені майстер високої кляси. До останньої ноти у складній і цікавій програмі Й. Гошуляка відчувалася ґрунтовна вокальна школа, глибока музикальність, яскравий талант тонкого інтерпретатора, чітка і виразна дикція — і як результат плідної творчості артиста — живі музичні фрази, зірпіті внутрішнім ліризмом і красою тембру.

Й. Гошуляк продемонстрував не лише наявність доброго смаку, гнучкості голосу і виключної музикальності, але й уміння використати ці якості для художнього розкриття твору, побудувати свою програму за принципом всезростаючого кремендо. Високомайстерно він виконав романс А. Кос-Анатольського на слова Т. Шевчен-

ка "Давно те минуло", арію В'язня з музичної драми "Страшна пімста" В. Гомоляки, триптих вокальних творів С. Людкевича, "Думу про Довбуша" в обрізці композитора Д. Задора та інші. Чудово прозвучали романс М. Лисенка "Минають дні" і пісня Тараса з опери "Тарас Бульба", яку артист проспівав широко і розкрито, по-оперному."... ("Нові дні, січень 1981).

Відомий композитор-піаніст Натан Шульман написав так:

"...Програма його, справді була важкою. В ній не було за фактурою примітивних речей. Кожна арія, романс чи пісня мала не абиякий складний фортепіяновий супровід. В багатьох випадках поліфонічний.

Скажу одверто: за сімдесят п'ять років мого життя, мені доводилося акомпанювати багатьом відомим співакам: Леоніду Собінову, Платону Цесевичу, братам Пироговим (Григорію та Олександрю), Надії Обуховій, Івану Козловському, Сергіїві Лемешеву, Михайлові Гришкові, Борисові Гмирі та багатьом іншим. Йосип Гошуляк володіє красивим ліричним і міцним басом, який дуже добре і рівно звучить по всьому діапазону. Його величезна музикальність та найвища виконавська манера — дає слухачам справжню насолоду.

Всім нам, музикантам, добре відомо, як важко буває виконавцеві переключитися з одного образу на інший. Але Йосип Гошуляк робить це з великою майстерністю. Мені хотілося б сказати ще про одну важливу справу в чудовому виконавському мистецтві Йосипа Гошуляка. Поруч з драматичними творами такими як Альвіза з опери "Джоконда" Понкїєллі, чи арія Мельника з опери "Русалка" Даргомижського, де відчувається справжній вокальний драматизм і експресія, у Йосипа Гошуляка є і велика душа, і сердечність, яка глибоко проникає в серця слухачів. Тут я маю на увазі продемонстровані твори камерного розділу репертуару співака. Це романс М. Лисенка "Минають дні" на слова Т. Шевченка, С. Людкевича "Хтось мене ще пам'ятає", А. Кос-Анатольського "Давно те минуло" та багато інших. Але є у Йосипа Григоровича одна пісня: "Як давно" на слова кївського поета Ол. Підсухи, муз. композитора Г. Китастого... Ця пісня у всіх присутніх в залі викликала справжні сльози. Ніхто не міг її спокійно слухати, тому, що вона торкалась самих хвилюючих струн людського серця. Тут було все: і музика, і чудові слова. Але найголовніше, це було виконання цієї пісні Йосипом Гошуляком. ... Я дуже щасливий, що мав можливість виступати з ним в концертах, де мав велику насолоду." ("Вісті з України")

Заслужений артист, професор Львівської консерваторії Юрій Луців висловив свої враження про Й. Гошуляка:

"Як професійний співак, артист цікавий своєю музикальністю, дуже правильним звчкобудуванням, дзвінкою чистотою інтонацій. Переконалива його інтерпретація за стилем творів." ("Нові дні", січень 1981).

Коли підкреслюють цілеспрямованість Й. Гошуляка, то вона в нього не однобічна — лише мистецька. Вона в нього має сильну національну основу. Піднявшись на мистецькі вершини, він

відчуває, що на ньому лежить нелегке почесне завдання: донести українські музичні вокальні твори до чужинця — до слухача звичайного і до знавця мистецтва, щоб про них знали, щоб відчули їхню особливість, унікальність і красу. Та не тільки він сам особисто це відчуває. Від нього сподівається цього Україна, а в першу чергу її музичний світ. У листі Гр. Нудьги до Й. Гошуляка читасмо, (подаю уривки з незвичайно цікавого листа): "Найбільш мене радує те, що Ви, славний наш артист і громадянин маєте намір до концерту включити думи і пісні історичного епічного характеру... Це чудово. ... як добре, що Ви є і що можете представляти нашу все таки мало знану культуру, своєрідний стиль українського співу.

Радять Вам рецензенти більше уваги віддавати творам світового репертуару. Звичайно, його цуратися не слід, але, на мій погляд, не варто забувати й того що слухачі чули й завжди можуть почути з уст багатьох співаків світову класику, а українську — не всі можуть представити в такому чудесному виконанні, як Ви...."

Ось чому Й. Гошуляк свідомо іде цим шляхом. І як досягнення мети вийшла його третя довгограйна платівка, (яку мистець присвятив Києву), під назвою Taras Shevchenko. The great Bard in Song. Ukrainian Classics II.

Yosyp Hoshuliak — Bass, Tetiana Tkachenko — Pianist.

Видання академічне змістом і високопрофесійне оформленням.

Платівка повністю присвячена музичним творам на слова Т. Шевченка. Альбом, який її супроводжує, дає багато інформації про поета. Тут знаходимо: короткий біографічний нарис "Тарас Шевченко" — автор проф. Ю Луцький, п'ять автопортретів Т. Шевченка, (на чотирьох з них зазначено рік та спосіб малювання), твори поета у трьох мовах — українській, англійській та французькій із заголовками та зазначенням під ними

імен поета й композитора включно з датами коли вони жили чи народились та далі про видання платівки. Обкладинку прикрашує кольоровий автопортрет Т. Шевченка, а на її звороті поміщено фотографії мистців — оперного співака Й. Гошуляка та його акомпаньюторки піаністки Тетяни Ткаченко. Тут знаходимо короткі дані про співака і назви музичних творів, що їх він виконує.

Кожен англієць чи француз, переглянувши альбом, ще перед тим як слухати платівку, отримає чималу кількість знання про поета, який дає невичерпне надхнення композиторам писати музику до його творів.

Прослухавши ж її, можна сказати, що у світ вийшла не платівка а високомистецький концерт української класики у виконанні визначного й визнаного закордоном і в Україні оперного співака баса Йосипа Гошуляка, з блискуче дібраним репертуаром, під блискучий супровід піаністки Т. Ткаченко. Перша частина — твори Миколи Лисенка на слова Т. Шевченка: "Свято в Чигирині", "Починина", "Минають дні", "Понад полем іде...", "Мені однаково", "Доля", "Ой, Дніпре мій, Дніпре..."

Друга частина: "Гайдамаки" (Епілог) муз. А. Кос-Анатольського, "І золото й дорогої" муз. Дениса Січинського, "За байраком байрак" муз. Ст. Людкевича, "Думи мої, думи мої" муз. Остапа Бобикевича, "І небо невміє, і заспані хвилі" муз. О. Бобикевича, "Марія" (Поема) муз. О. Бобикевича.

Всі високі вокальні й артистичні якості Й. Гошуляка відзначені багаторазово критиками, у виконаних тут творах яскраво висловлені. Особливе ж враження робить надзвичайна інтерпретація текстів, що разом з чудовим виконанням вокальних потрясає душу до глибини. "Понад полем іде" М. Лисенка у виконанні Й. Гошуляка залишиться таким неперевершеним як "Вилиш, брате мій..." у виконанні Бориса Гмирі чи "Дума про Нечая" у виконанні І. Зайферта. Я певна, що українська музична критика буде писати про цю визначну полію в нашому культурному житті чимало. Платівка заслуговує на пильну увагу. Роля "Української класики II" для пропагування української музичної культури у вільному світі велика і саме йде таким висококультурним шляхом, як це робили славні попередники Й. Гошуляка названі Гр. Нудьгою.

Ми вже маємо вілгук про неї в канадській пресі. Музичний критик Давид Робертсон у короткому огляді мистецького шляху Йосипа Гошуляка каже, що його голос надзвичайно подібний до голосу покійного великого російського баса Ф. Шаляпіна, а про "Українську класику II" пише ось що: "... Тепер бас (Гошуляк) видав свій другий альбом Української класики — поеми українського барда і патріота Тараса Шевченка. При фортепіяному супроводі Тетяни Ткаченко, пан Гошуляк знову показує свій розкішний бас, що став ще повніший і прекрасно настроєний до цих пісень.

У цих піснях завжди відчувається трохи меланхолії й смутку, бо тай як для мого вуха, але не для твого осидлює еманацию думами й таїнства (mystique) Гошулякового голосу" (Sault Star, 15

січня 1982; переклад наш, — Ред.)

У листі до нашого мистця (20 січня 1982 р.) від Давида Робертсона знаходимо таке щире признание, яке людина може написати лише під великим враженням: "Після прослухання Вашого запису... я сміло можу сказати, що коли б я не був шотландцем... я був би українцем".

Ціна Гошулякової платівки \$12.00. Купити її можна в українських книгарнях у Торонто, або замовити в самого маестра:

Mr. Yosyp Hoshuliak
24 Mabelle Ave., Apt. 809
Islington, Ont., Canada M9A 4X7

ЩЕ ПРО ТРІУМФ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА У ВІСБАДЕНІ

Вибірка Михайла Гави "Мозаїка культурних новин" про українські творчі таланти (в "Нових днях" за вересень 1982 р.) багата і цікава. У цій вибірці мене більше зацікавили мистецькі новини з України. А особливо звернули на себе мою увагу враження диригента Державного театру опери та балету в Києві Степана Турчака, які він виніс із міжнародного музичного фестивалю у західнонімецькому місті Вісбадені. Михайло Гава наводить відгуки про виступи українських мистців у Вісбадені. Одним із таких прихильних відгуків про українських артистів Київського театру бажано поділитися з читачами "Нових днів" додатково.

Впливова "Франкфуртер Альгемайне Цайтунг" у випуску за 4. травня 1982 р. помістила під курсивом "Вісбаденські травневі святкові виступи" статтю пані Еллени Кольгаас "Тріумф Державній опері Києва". Вона пише: "З погляду Заходу культурно-центральна функція Москви для Росії, як і Советського Союзу, така незаперечна, що значення інших центрів відсувається на задній план. Проте перші гастролі Державної опери Києва в Західній Німеччині на Вісбаденських травневих святкових виступах пригадують те, що українська метрополія історією музики в порівнянні з Москвою старша й має поважні впливові традиції: безперервне передавання культури сягає аж до християнізації (988 р.) і Київ уже в XVI ст. був центром західних впливів; Москва ж допіру в кінці XIV ст. стала набувати політичних і культурних впливів центру своєї держави, а її орієнтація на Захід опізнилася на яких 300 років, тобто щойно за Петра I.

Можливо це закорінене в багато раніших українських культурних традиціях, що в Київських гастролях проявляються неприховані риси стислості... До того додаються сильні музикальні твори з впливами фолкльористики (стійкіше, ніж у Мусоргського "Хованщині", в українською мовою співаній опері "Тарас Бульба" (1890 р.) Миколи Лисенка (1842-1912 рр.), якого вважають за основоположника класичної української музики, а також на нього покликаються як на дослідника народної пісні), композиційними по-

вторними прийомами з національної історії, які наголошує суспільно-критична нота, зі схильностями до епічної поетичності, прамогучі голоси солістів і надзвичайно вражаюче мистецтво хору..."

"В "Тарас Бульба" опрацьовано Миколою Лисенком один епізод із Гоголевого одноіменного оповідання: козак-князь Тарас Бульба засуджує свого молодшого сина Андрія, який, закохавшись у красиву польку, перейшов до ворогів (Яначек* 1918 р. озвучив у своїй оркестровій рапсодії ще два епізоди з Гоголевого оповідання). Постановщиківі Є. Чемодурову цей оригінал послужив приводом до паради костюмів, що для ока було зненацька захоплюючою пишністю, а висбаденська публіка це сприйняла з належним надхненням. У цій параді костюмів напевно правильна кожна фольклористична деталь...

Опис тріумфу Київській державній опері Елленою Кольгаас — це кантата українським оперному мистецтву й мистцям. Навів із "Франкфуртер Альгемайне Цайтунг" лише уривки однієї рецензії, а за 29. квітня ц. р. в тій же газеті була окрема стаття про українське оперне мистецтво.

А. ГЛИНІН,

Новий Ульм, Німеччина.

*Яначек Леош — чеський композитор (1854-1928 рр.), надхнений моравською народною музикою, написав опери, оркестровки, камерну музику, поклав на ноти пісні. Еллен Кольгаас у цій же статті про українських мистців згадує, що драма "Катерина Ізмаїлова" змістом, хоча і без убивства подиву гідно паралельна Яначковій "Каті Кабановій".

ПОЯВИВСЯ ЕСЕЙ "ТАВРО БЕЗДЕРЖАВНОСТІ"

Вартісний есей д-ра Богдана Цимбалістого "Тавро бездержавности", що друкувався минулого року в газеті "Свобода", а також скорочено в двох числах "Нових днів", — недавно вийшов окремою брошурою. Тож читачі, які хотіли придбати повний текст, можуть тепер купити есей в українських книгарнях або замовити в книгарні "Свободи". Ціна з пересилкою — два ам. дол.

ДОРОГИЙ ЧИТАЧУ!

**ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ
ПОСЛУГУ СВОІМ РІДНИМ ТА ПРИ-
ЯТЕЛЯМ. ПЕРЕДПЛАТІТЬ ДЛЯ НИХ
ЖУРНАЛ "НОВІ ДНІ"!**

"ЗОЛОТОВЕРХИЙ КИЇВ"

(З приводу 10-ліття з дня смерті
Олекси Повстенка)

Київ — прекрасна, чарівна столиця великої соборної України, мальовничо розташована на горах і долинах правого і рівнини лівого берегів Дніпра-Славути — за своєю природною красою займає одне з перших місць серед столиць усієї Європи.

Серед казково-мальовничого рельєфу гір, горбів та долин то височать, то потопають у буйній зелені незлеревершені у своїй красі будови великокняжої і гетьмансько-козацької доби Києва.

Високо сягаючи в оксамитову блакить київського неба хрестами виблискуючих золотом бань та рельєфно виділяючись з гущавини дерев своїми білими мурами, ще до недавнього часу гордо підносилися численні храми Києва. Напрочуд влучно поєднала високошляхетна рука народу-мистця ці прекрасні пам'ятки національної архітектури з чудовою київською природою.

Широкі, просторні каштанові вулиці, прямий топольний, зникаючий десь у даличині бульвар, мальовничі спуски до Дніпра, численні парки, сади, бульвари, газони і квітники в чудовому поєднанні з архітектурними ансамблями Києва — все це створює величне й незабутнє враження.

У Києві можна спостерігати незліченну кількість найрізноманітніших ракурсів, несподіваних поворотів, раптових провалів у долини та мальовничих підйомів і серпентин, при чому велична, чарівна панорама Києва чи окремих його куточків або зразу зникає з очей десь у глибині розлогих парків, де людина зовсім забуває про близько розташоване місто, або несподівано виникає в усій його пишності.

За зеленокучерявими горами-парками правого берега і ніжно-синявою стрічкою величного Дніпра відкриваються необмежені, що губляться десь у синєблакитній даліні горизонту, широкі, як море, простори київського Задніпров'я.

Чудовий і величний вигляд наша столиця має також і з лівого берега Дніпра. Над зеленими схилами прибережних гір — садів, серед пишних корон дерев чітко вирісуються своїми мурами на тлі неба силуети міських будов.

Відбиваючись у дзеркалі вод Дніпра, ці устелені шовковим зеленим килимом київські гори разом із своїми чудовими будовами, золототверхими церквами і дзвіницями від самих Видубечів каскадами спускаються вниз аж до Подолу, утворюючи неописану в своїй красі панораму міста, особливо в ясну зоряну ніч, коли Дніпро відзеркалює в собі ці чудово-феєричні силуети з мерехтливим світлом з вікон міських будов і ліхтарів та сійво світиль небесних.

Ця чарівна, казкова природа України була вірним помічником будівничих Києва і будила в них натхнення в усіх часах розвитку та розбудови міста, зокрема наскрізь пройнятих українським національним духом будівничих великокняжої і гетьмансько-козацької доби. Їхні споруди, завжди так влучно допасовані до свого місця ніби органічно зросталися з природою, довершуючи і кристалізу-

ючи в собі мальовниче навколишнє природне оточення і вибагливий київський рельєф.

Величезні багатства України, блиск і краса її надзвичайно мальовничої, золотoverхої столиці впродовж віків притягали до себе різні орди загарбників. Монгольські, татарські, московські орди: Батія, Едігея, Менглі-Гірея, Андрія Боголюбського або новітні московсько-більшовицькі ватаги Мұра-вйова чи цілком подібні до них орди Гітлера приходили одні за другими і доруйновували та дограбовували те, чого не встигли їх попередники.

В наслідок останньої жакливої війни, що кількома хвилями прокотилася по наших землях, були знищені московськими й німецькими окупантами найкращі пам'ятки архітектури Києва й центральна частина міста. Але ще перед війною Київ зазнав величезних утрат з причини свідомого нищення безбжжого московсько-більшовицькою владою численних перлин української національної архітектури — храмів великокняжої й гетьмансько-козацької доби Києва.

Але коли, нарешті, повстане Українська незалежна держава і над Києвом тріумфально замайорить жовтоблакитний прапор волі з маґстатичним тризубом, тоді український народ розбудує свою чарівну столицю і увінчає її золотою короною, відбудувавши всі знищені архітвори — її золотобанні храми. І тим повернена буде Києву його давня традиційна назва Золотоверхого.

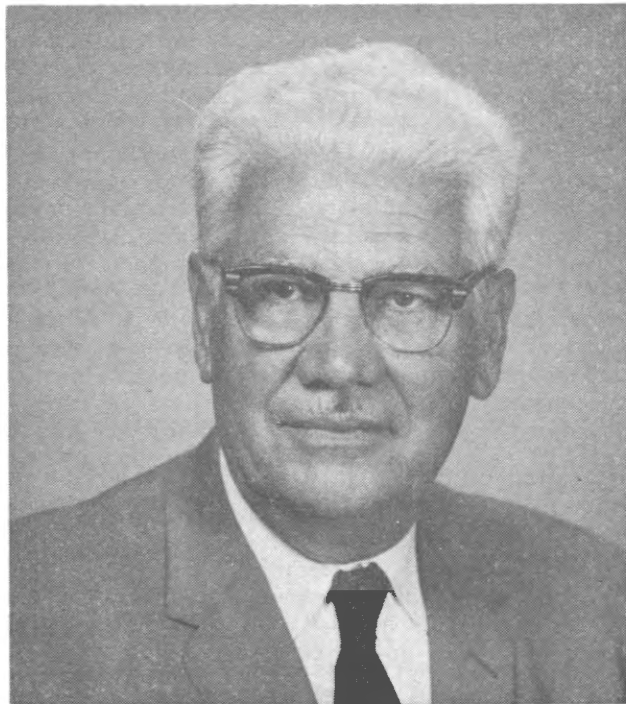
Такою передмовою проф. д-ра Олекси Івановича Повстенка починався перший зошит запланованого ним видання "Золотоверхий Київ", багато ілюстрованої (понад 500 ілюстрацій) книги про столицю України в 12-ти зошитах. В текстову частину входять розділи:

- 1) Великокняжий Київ Х-ХІІІ століть,
- 2) Київ за переходової доби ХІV-ХVІ ст.,
- 3) Гетьмансько-Козацька доба Києва,
- 4) Київ в ХІХ й ХХ століттях. 5-ий розділ мав вміщувати анґлійський текст, 6, 7, 8, 9, 10, 11 і 12 зошити книги мали складатися з альбомів ілюстрацій.

Через недугу, брак видавничих фондів і передчасну смерть проф. Повстенкові не довелося закінчити свого задуму до кінця і друком вийшли тільки 1-ий, 3-ий, 4-ий і 6-ий зошити. Текст цих зошитів ілюстровано історичними планами Києва, ризунками плянів й розрізів головніших будов, їх деталей, світлинами інтер'єрів, видатніших зразків мистецьких творів та артистичного ремісництва столиці впродовж століть. Вміщуються також ілюстрації чудових краєвидів столиці України, цілі архітектурні ансамблі, найкращі вулиці, площі, парки, мальовничі види Дніпра та прекрасні околиці міста. Ось цитати видатних рецензентів того часу про "Золотоверхий Київ":

"Золотоверхий Київ" проф. О. І. Повстенка — це роскішний плід його довголітньої праці, великого ентузіазму та глибокої любови до українського мистецтва і української національної справи". "Виклад книги стислий і науковий, але так легко стилізований, що його може читати й легко розуміти і зовсім невчений чоловік." (Проф. д-р В. Щербаківський, "Визвольний Шлях").

"Ця серйозна праця повинна знайти сильний відгомін, а головне — поважне зацікавлення всіх, хто

Олекса Повстенко, †15. I. 1973

не байдужий до виявів нашої культури у минулому. Автора, відомого нашого вченого, щиро вітаємо з випуском цієї совісної і актуальної праці". ("ОВИД").

"Золотоверхий Київ", ч. 2. це прекрасне видання про нашу столицю, про яке ми вже раз інформували наших читачів, успішно посувається вперед — про це свідчить поява другого зошиту. Проф. О. Повстенко, який взявся за цю працю, робить велику, сьогодні ще не оцінену, прислугу нашому народові, даючи повний і вичерпний нарис про нашу столицю. На таке видання не можуть сьогодні спромогтися й в Україні, хоч там є більші можливості, зате нема волі. ("НОВІ ДНІ").

"... Науковий характер книжки сполучено з популярним викладом, тому ця праця однаковою мірою цінна буде і для науковців і для найширших мас читачів. На високому рівні стоїть мистецьке оформлення книжки. Автор, сполучаючи в своїй особі фах інженера-архітектора, талановитого мистця-художника, педагога-професора вищої школи і науковця та літератора, зумів показати всі свої здібності у виданні цієї прекрасної праці про столицю України. (Проф. П. Василенко, "СВОБОДА").

У зв'язку з виданням "Золотоверхого Києва" проф. О. І. Повстенко також видав серію марок (комплет 12 штук) зі зображенням найцікавіших церковних об'єктів Києва, з яких більшість сьогодні вже не існують, — зруйновані рукою сучасного окупанта.

Комплет зошитів "Золотоверхий Київ", включно з серією марок можна придбати замовляючи по адресі:

Mrs. Anastasia Powstenko
13603 Kushner Court
Silver Spring Md., 20904, USA.

Ціна — 15 доларів.

Київська газета "Культура й життя" 15 вересня вмістила некролог під назвою "Праця його була світла". Автор старший викладач Харківського інституту культури А. Кулішенко без особливих коментарів повідомляє:

Помер один з фундаторів українського радянського театру, відомий режисер, заслужений артист УРСР Марко Степанович Терещенко. Творчу діяльність він розпочав у Молодому театрі в 1916 році. Виступав у провідних ролях поруч з Л. Курбасом, Г. Юрою... У квітні 1919 р. Марко Степанович увійшов в акторську групу Першого державного драматичного театру УРСР ім. Т. Г. Шевченка. В березні 1920 р. М. Терещенка призначають завідуючим відділом Київської губнаросвіти. 1921 р. режисер очолює експериментальний театр ім. Г. Михайличенка. В цьому театрі формувалося режисерське кредо митця, яке він виклав у брошурах "Мистецтво дійства" (1921) та "Будова і методи роботи" (1922). 1925 р. митець очолив Одеську держдраму. На одеській сцені знайшли свій розвиток реалістичні позиції молодого режисера. Плодотворною була діяльність і на Одеській кіностудії (1926 — 1929): де він створив фільм "Микола Джеря", "Дорогою ціною", "Велике горе маленької жінки", "Митрошко-солдат революції".

1931 р. в Харкові відкривається театр Революції. Художнім керівником його був призначений М. Терещенко, а завітом І. Микитенко.

Наприкінці згадано, що режисер більше двадцяти років видав педагогічній діяльності в Харківському інституті культури.

Читач, обізнаний з історією українського театру, напевне зверне увагу на те, що в некролозі ні слова не згадано про ту негідну роль М. Терещенка, який разом з Ів. Микитенком протягом усіх років провадив і брав якнайактивнішу участь у погромницькій акції проти Леся Курбаса та Миколи Куліша, яка довела до фізичного знищення цих великих будівничих українського театру мистецтва.

Дивно, що газета "Культура і життя" не поставила цього факту в заслугу М. Терещенкові, "праця якого, — як твердить автор, — була світла"...

Д. М.

УКРАЇНА В АНГЛОМОВНИХ ВИДАННЯХ"

— 5-ий КОНКУРС ДЛЯ МОЛОДІ

Комітет Світового конкурсу для молоді ім. Марсусі Бек проголосив п'ятий конкурс на збирання з англомовних видань — від 1 січня до 31 грудня 1983 року — всіх матеріалів про Україну й українців. Детальні умови і правила конкурсу були надруковані в грудні м.р. в крайських газетах. Інформації можна отримати також від Комітету, пишучи на адресу:

"Ukrainica", 3061 Firestone Drive
Sterling Heights, Mich. 48077 U.S.A.

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ

АЛЕСЬ САЛАВЕЙ, ЯКИМ Я ЙОГО ПAM'ЯТАЮ

Під осінь 1946 р. я приїхав з Каринтії відвідати Зальцбург, що був тоді центром українського культурного життя в Австрії: там жило кілька письменників, діяв таборний театрик, виходили газети, існувало видавництво Петра Волиняка і починала свою працю недавно заснована Спілка Українських Науковців, Літераторів і Мистців. А головне — там оселився мій особистий приятель і літературний однодумець молодий поет Борис Олександрів, який щойно видав свою першу збірку. Від Бориса я довідався, що найтісніша приязнь в'яже його не із земляками-українцями, а з білоруським псетом на ймення Алесь Салавей. Алесь був молодший від нас роками, а виглядав старшим завдяки окулярам і сизому від гоління підборіддю (з тих підборідь, що їх треба голити двічі на добу: уранці і ввечері...) Зрештою, він був старший також і щодо життєвого та літературного досвіду: був одружений, а першу збірку встиг видати вже два роки тому (а я ще не видав тоді жодної). Перш за все ми влаштували літературний вечір в котромусь (уже не пригадую) з українських таборів Зальцбурга. Виступали всі троє із читанням своїх віршів. Вірші щодо мистецької якості стояли приблизно на одному рівні, але читав найкраще з нас трьох саме Алесь. На способі його читання не відбилася модна в Радянському Союзі манера Качалова-Станіславського — читати вірші як прозу, ставлячи найбільш ідіотські логічні наголоси. Алесь натомість чітко акцентував ритмоструктуру поезій — так що уява слухачів пливла за ним на хвилях ритму.

Згодом ми повторювали ще кілька разів такі спільні поетичні виступи, зокрема мали літературний ранок у таборі Сан Мартін біля Філяху, де я тоді мешкав, та вечір у Зеєбодені над Мільштатським озером.

Під час розмов з Алесем я вперше почув імена кількох діячів білоруської культури, що перебували на Заході: Юрка Віцбич, Наталя Арсенєва, Адамович, Крушина, Масей Сядньов (який користався тоді найбільшою Алесевою симпатією). Між іншим, у Зальцбурзі мешкав тоді ще один білоруський поет, але ми з ним знайшли небагато спільного, бож наріжним каменем свого існування він клав одну тільки проблему:

— Как бы гэта выпіць?

Зрештою, ми з Борисом і Алесем також не від того шоб часом випити, але це було десь "на маргінесі" (як кажуть галичани), а зацікавлення наші зосереджувалися головню на щойновиданих книжках українських і білоруських авторів, на журнальних і газетних публікаціях оповідань

і поезій, на нових іменах, які раз-у-раз з'являлися на обрії нашого письменства, що переживало короткотривалий таборовий розквіт.

Саме в ті роки розгорталася третя з черги в історії українського письменства літературна дискусія, яка хвилювала не лише критиків та письменників, а й широкі кола споживачів мистецького слова.

(Перша така дискусія виникла десь напередодні Першої світової війни між "радянами", які трималися російсько-народницького, утилітарного, розуміння літератури, та "хатянами", що стояли на позиціях західноєвропейського модернізму. Друга дискусія почалася в середині двадцятих років, коли Хвильовий кинув гасло орієнтації на європейську культуру, намагаючись відірвати українське письменство "від задрипанки-Москви", та звільнити його від рис провінційності.)

Дискусія таборової доби спалахнула між величюкою групою прихильників українського парнасизму (втіленого зокрема в творчості київських неоклясиків) та прихильниками "національно-органічного стилю", які підносили на щит творчість деяких літераторів, що були й залишилися для нас "самозванцями в літературі".

Коротко кажучи: наші симпатії були тоді по боці Державина, Клена й Ореста, що виступали як поборники неоклясичних традицій.

Алесь, який болюче відчував недостатність своєї освіти, жадібно хапав знання з галузі літературознавства (які, до речі, Бориса Олександра аж ніяк не цікавили).

Літературним зразком для Алесьа був білоруський парнасист Максим Богданович, який і для мене став "вічним супутником". Варто звернути увагу на глибинне споріднення творчості Богдановича та згаданих тут київських неоклясиків, що один з них, Михайло Драй-Хмара, переклав на українську мову понад сорок Богдановичевих поезій.

Не зашкодить згадати, що й неоклясикам якоюсь мірою завдячував Алесь свій формальний вишкіл, зокрема в Зерова запозичив він дванадцятивіршову олександрину.

Про несхибний естетичний смак Алесів найліпше свідчить такий випадок. 1947 р. на сторінках українських журналів і газет почали з'являтися поезії Порфирія Горотака (зокрема в "Літаврах", — органі Спілки УНЛМ, ми прочитали підписані цим іменем дві речі: "Острівну баладу" і "Таємничу міледі").

Розповідали, що Горотак народився на Далекому Сході, а звідти, після низки пригод, потрапив до Австрії. По руках ходила машинописна збірка Горотакових віршів, які викликали захоплення двох відомих українських літературознавців: Івана Кошелівця і Юрія Дивнича (Лавріненка). Під час чергової своєї візити до Зальцбургу я запитав своїх друзів, чи хто знає того Горотака особисто.

— А хто бачив Козьму Пруткова? — відповів Алесь. І справді: незабаром ми довідалися від

Петра Волиняка, в чьому видавництві друкувалася Горотакова збірка, що це — літературна містифікація, а криються за псевдонімом "Порфирій Горотак" Клен із Мосендзом.

Одного разу у розмові з Борисом я висловив думку, що перед Алесем велике майбутнє в поезії. — Якби ж не його дивацтва... докинув Борис. — Що ти хочеш цим сказати? Які дивацтва? — Матимеш нагоду переконатися...

Нагода не забарилася, Якось у присутності Алесьа ми з Борисом бідкалися, що замість романтичних чубів нам обом незабаром доведеться світити прозаїчними лисинами. А от Алесеві з його міцним дротянистим волоссям така небезпека, мовляв, не загрожує... Кожен з нас, і Борис, і я, були б не від того, щоб помінятися чубами з Алесем. Алесь мовчав. А на другий день з'явився... з поголеною головою...

Другим Алесевим дивацтвом було підписувати щойнопосталі поезії заднім числом: нібито це писано ще тоді, як він готував до друку першу збірку. І виникало питання: чому ж він дав до тієї збірки деякі ще зелені, не цілком дозрілі речі, а найкращих не дав? Також поставив він торішню дату на своєму наслідуванні Горотакової гуморески "Venit mors velociter" у наївному сподіванні що ми повіримо, буцімто він сам, незалежно від Горотака, вигадав своєрідну строфічну будову поезії...

Останній раз я бачив Алесьа десь у серпні чи вересні 1948 року. Клена не було вже серед живих, журнал "Літаври" припинив існування, маси українського читацтва танули на очах: усе сунуло за океан, і всі думки спрямовані були тільки в одному напрямкові: куди їхати і що на нас там чекатиме. У цей, найневідповідніший час, вийшла моя перша збірка ("Над світлим джерелом"), якої вже нікому було читати.

Борис, який завжди перед тим був оточений зграйкою дівчат і молодіць — професор Гловінський звав їх Борисовими музами, — був, як то кажуть, на смерть залюблений в одній буквинці, яка залишилася найбільшою любов'ю його життя якої він присвятив чи не найкращі свої поезії. Його захоплення передалося й мені — вона й мені почала здаватися неземною істотою.

— Звычайная дзяучына! — сказав про неї Алесь. Так згодом і виявилось...

Алесь мешкав уже не в Легенеркасерне (де мав на піддашші малесеньку, але окрему кімнатку), а в якомусь таборі за містом, де у величезній залі тулилося кільканадцять родин.

Не без гіркоти Алесь сказав мені, що Борис так і не відвідав його на новому мешканні...

А ще більше гіркоти було в його словах, коли він розповідав, що друга дитина, здається, глуха від народження...

В ті дні ми попрощалися з Борисом, який від'їздив до Канади. Незабаром і я відплив до Аргентини, а Алесь до Австралії. З Борисом ми листувалися аж до його трагічної смерті; від Алесьа я мав кілька листів, і в останньому з них ще раз виявилось Алесеве дивацтво: він

просив не писати йому протягом двох років, бо він все одно не відповідатиме.

Я відписав йому й тоді, і по двох роках — але відповіді ніколи вже не отримав.

Звертався я й до Бориса, чи йому щось відомо про Алесеву долю, але Борис писав чисто-ліричні листи, і на жодні конкретні запити ніколи не відповідав...

Цей жмуток спогадів виринув з моєї пам'яті (й мого забуття), коли я отримав книжку "Нятусьяна краса" — посмертну збірку мого колишнього приятеля...

Ол. ВОРОНИН

АНАТОЛЬ ЯКОВИЧ ГАК

(1893-1980)

Здається, це було ще так недавно. В залі української православної парафії Св. Покрови у Філадельфії повно людей. Щойно закінчилась вистава п'єси-комедії Анатолія Гака "Спадкоємці місіс Пилипсон". Після заслужених оплесків артистам, присутні тепло вітають автора — вісімдесятип'ятилітнього письменника, драматурга, відомого і дуже популярного свого часу на Україні, а потім і на еміграції фейлетоніста. Він скромною усмішкою відповідає на привітання — як завжди веселий і жартівливий, як завжди зовсім не виглядає на свій вік.

Але з того часу минуло вже чотири з половиною роки, а два роки тому, 4 грудня 1980 року, після цілої низки хвороб, перестало битися серце письменника. На 87-му році обірвалось його життя, з якого більшість він присвятив літературній діяльності.

Анатоль Гак був одним з творців нової української літератури в буремну добу між двома світовими війнами. Переважна більшість його колег по перу загинула під час сталінського терору. Його і небагатьох інших доля зберегла від руки кривавого тирана. Під час війни йому пощастило вирватися з пекельного "робітничо-селянського раю" і опинитися у вільному світі. Він віддячився за це багатим літературним доробком, який завершив своїми цінними спогадами "Від Гуляй-Поля до Нью-Йорку" — своєрідним літописом багатої на події і на небуденних людей доби, з якої лишилось так мало очевидців.

Анатоль Гак — уродженець степової України. Він побачив світ 20 червня 1893 року на хуторі своїх батьків-хліборобів, неподалік Гуляй-Поля. Тут, в цьому історично-багатому закутку України він виростав, учився і вбивав у себе красу рідного краю, щоб потім влітати спогади про нього на далекій чужині. Революція 1905 року мала на юнака великий вплив, зокрема в збудженні в ньому

Анатоль Гак (Мартин Задека)

му національної свідомості. Як він розповідає, "тоді стали звідкись братись люди, що читали українські книжки, а декотрі навіть передплачували єдину тоді на всю Україну щоденну газету "Рада". Саме в цій газеті у 1909 році було надруковано перший вірш Анатолія Гака "Про правду і кривду", а наступного року — його перший фейлетон. Його нахили до українства, а ще більше — зацікавлення нелегальною революційною літературою, не лишилися непоміченими. В 1913 році його, як "політично неблагонадійного", арештували і ув'язнили в Катеринославській в'язниці. На волю він вийшов незадовго перед вибухом першої світової війни, в якій йому довелося взяти активну участь на чотирьох фронтах: кавказькому, південно-західному, північному і румунському.

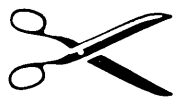
Революцію 1917 року Анатоль Гак сприйняв з великим ентузіазмом, а ще більший ентузіазм викликало в нього пробудження українського народу до самостійного життя. Демобілізований з війська, він починає діяльну журналістичну працю, спочатку в Одесі, а потім у Києві. За Директорії співпрацював у київських газетах "Трибуна", "Народна воля" і в журналі Дніпросоюзу "Громада" (пізніше перейменованому на "Нову Громаду").

Доба українізації — цього тимчасового тактичного відступу комуністичної влади перед тиском українського національного відродження — дала на кільканадцять років можливість бурхливого розвитку української культури, аж поки його не роздушив сталінський терор. Для Анатолія Гака

НОВІ ПОШТОВІ ОПЛАТИ ПОЧНУТЬСЯ ВІД . . .

Для вашої вигоди

виріжте цю таблицю оплат
для майбутнього
вжитку

15 СІЧНЯ

Тут слідує вибір поштових оплат, які відносяться до Канади і міжнародних поштових достав, від 15-го січня 1983 року.

Докладні інформації про поштові оплати можна одержати у ваших місцевих поштових урядах.

ПОШТОВА ОПЛАТА В КАНАДІ

Особливі послуги

Потверджена пошта*	-----	\$1.06
Реєстрована пошта*	-----	\$1.96
Спеціальна доставка*	-----	\$1.06

*Плюс стосовна поштова марка

Пакунки (до 30 кг.)

Місцева доставка (2 кг)	1-ша класа ----	\$2.60
	звичайний ----	\$1.38
Ванкувер до Вінніпегу (2 кг)	1-ша класа ----	\$4.77
	звичайний ----	\$1.91
Галіфакс до Монреаля (2 кг)	1-ша класа ----	\$3.60
	звичайний ----	\$1.70
Оттава до Торонта (2 кг)	1-ша класа ----	\$2.97
	звичайний ----	\$1.59

Оплата для нестандартних листів (0-30 гр) .. 37¢

Ця оплата стосується тільки для означеної і дозволеної пошти, яка не включає поштового коду, або прийнятого поштового стандарту (напр. розміру). Всі листи, що мають поштові марки і всі стандартні літери, лишаються до 15-го лютого в ціні 30¢, після якого оплата буде 32 центи.

ОПЛАТА ПОШТИ ДО США

Листи, поштівки і картки з поздоровленнями (0-30 гр) -----	37¢

ОПЛАТА ПОШТИ ПОЗА ОКЕАН

Летунські листи, аерограми і поштові картки (0-20 гр)	64¢
Незаліпл. картки з поздоровленнями, летунські (0-20 гр)	48¢
Незаліпл. картки з поздоровленнями, звич. пошта (0-20 гр)	37¢

15 ЛЮТОГО

Поштова оплата зобов'язуватиме від 15-го лютого 1983 р.
від 15-го лютого 1983 р.

Стандартна ціна за листи

Лист 1-шої класи (0-30 гр.) -----	32¢

Відмінні ціни стосуються до різних видів пошти. Ви можете одержати вичерпні інформації, звернувшись до місцевого Постмайстра, або відповідального за оплати.

CANADA POST CORPORATION

Canada

це був найплідніший період його творчого життя. Ще восени 1919 року, коли він був студентом третього курсу Київського університету, він написав дві п'єси — "Студенти" і "Людина в окулярах", які були поставлені на сцені Київського драматичного театру імени М. Заньковецької. Згодом він написав ще інші драматичні твори: "Родина Пацюків", "Робітниця Юля", "Мобілізовані зорі" і "Тіль Уленшпігель" (останні дві не допущені на сцену цензурою). Анатоль Гак був автором трьох збірок оповідань: "Паразити під мікроскопом", "Пригоди Павлушки-ледащиці" і "Розгороджене життя". В 1933 році вийшов друком його роман "Молода напруга". Перед самою війною він написав другий свій роман "Золоті ворота", але з нього був надрукований лише уривок. На жаль, рукопис, як і багато іншого літературного архіву письменника, згорів під час бомбардування в Дрездені 1944 року.

Але найбільше був відомий Анатоль Гак, як фейлетоніст. Серед його творчого доробку — десять збірок гумористичних оповідань і фейлетонів: "Лопанські раки", "Радіо-інваліди", "Свиняче сальдо", "Головбухова борода", "30 гуморесок", "Роман з партійкою", "Полотняні дзвони", "Веселі рядки" та інші. Більшість своїх фейлетонів того часу він підписував псевдонімом Антоша Ко. Після Остапа Вишні, Анатоль Гак був чи не найбільш улюбленим гумористом України.

Від 1924 року до війни письменник жив у Харкові, де довгі роки була "пролетарська" столиця України. Тут він брав живу участь в літературному житті, був членом письменницької організації "Плуг" і Українського Товариства Драматургів і Композиторів (УТОДІК). У своїх спогадах він тепло згадує про засновника і голову "Плуга" Сергія Пилипенка, зокрема про його підтримку талановитої літературної молоді. Через "Плуг", — пише він, — "в пореволюційну українську літературу прийшли такі письменники: Володимир Сосюра, Андрій Головка, Іван Сенченко, Петро Панч, Олександр Копиленко, Докія Гуменна, Андрій Панів, Василь Чапленко, Наталя Забіла, Сава Божко, Володимир Гжицький, Дмитро Бедзик, Василь Мисия, Леонід Первомайський, Григорій Епик, Василь Минко..."

Під час сталінського розгрому української інтелігенції, Анатолеві Гакові пощастило врятуватися від всевидячого ока НКВД. Може, ще не прийшов був час, може доля хотіла зберегти його для дальших завдань. "І в найлютішій війні гинуть не всі", — писав значно пізніше, вже на еміграції, мій батько Олекса Кобець, письменник і поет, близький колега Анатолія Гака. — І коли серед бурхливих хвиль океану йде на дно корабель, — і там якомусь відсоткові пасажирів пощастить інколи врятуватися... Випадок, чи Боже Провидіння?"

Так чи інакше, Анатоль Гак використав чотири десятиліття, які йому ще судилося прожити, дуже корисно і плідно. Влітку 1941 року вибухла німецько-радянська війна; німці почали швидко

просуватися на схід. Восени вони вже були біля Харкова. Ризикуючи життям, бо за найменше підозріння під час війни розправлялись на місці, письменник не евакуювався за Урал з іншими письменниками, а залишився, надіючись, як і багато інших співгромадян, що гірше, як за Сталіна, напевне не може бути. Щоправда, невдовзі виявилось, що новий окупант нічим не поступається сталінським опричникам. Але Харків був увесь час у воєнній зоні і протягом усієї німецької окупації перебував під військовою владою, що, зайнята своїми справами, досить поблажливо дивилась на спроби відновити українське життя. 7 грудня 1941 року в Харкові почала виходити дуже популярна серед населення газета "Нова Україна" під редакцією спочатку П Сагайдачного, а потім В. Царинника. "Енциклопедія українознавства" з повною підставою пише, що це була "найкраща газета за німецької окупації". Недарма, як розповідає у своїх спогадах Анатоль Гак, "Смолич з Полторацьким, повернувшись в 1943 році до Харкова, одразу ж побігли визбирувати по всіх "сарайчиках" примірники "Нової України". І, можна бути певним, вони їх перечитували від цурки до цурки". Анатоль Гак став постійним співробітником газети, починаючи з другого числа, де було надруковано його фейлетон "Кремлівське сонце". Він гостро критикував і висміював радянську систему, за що користувався великою популярністю серед читачів.

У 1943-му році, з наближенням фронту, редакція "Нової України" переїхала до Полтави. Анатоль Гак продовжував співпрацювати з газетою. Але умови тут були вже не ті. Міська управа була опанована росіянами, які ставили редакції серйозні перешкоди. Письменник Дмитро Чуб у своїх спогадах про той час розповідає про гострий конфлікт який виник між газетою і управою міста у зв'язку з одним фейлетоном Анатолія Гака автор лише чудом врятувався тоді від арешту.

Потім — втеча на Захід, етап за етапом далі від рідної землі. Після закінчення війни — кілька років перебування в таборах переміщених осіб — тих мікрокосмосах українського життя, де поруч з розвитком Церкви, культури, науки і освіти процвітало немінуче політиканство, користолубність, сварня. Все це не могло схватися від пильного ока талановитого гумориста: він висміював таборові негативи у фейлетонах, що друкувались в "Українських вістях". В редакції цієї газети Анатоль Гак працював аж до виїзду до Америки в 1949 році. У своїх фейлетонах він реагував також на міжнародні події, продовжував висміювати і нищівно картати сталінський режим. І — що дуже важливо для гумориста — він не боявся сміятися і з самого себе. Для своєї творчості на еміграції Анатоль Гак вибрав новий псевдонім — Мартин Задека, і це своє нове "народження"

ЧИ ВИ вже вирівняли залеглу передплату?

Якщо ні — зробіть це негайно!

ДМИТРО КИСЛИЦЯ ЯК РЕДАКТОР "НОВИХ ДНІВ"

Кілька думок з нагоди його 70-річчя

з невимушеним гумором описав в автобіографічному фейлетоні "Задекіяда". Частина його фейлетонів того часу збереглась у виданій ним в Німеччині збірці "Міжпланетні люди" (1947), частина увійшла до виданої вже у Сполучених Штатах збірки оповідань і фейлетонів "На двох трибунах" (1966).

Прибувши до США, письменник з дружиною Василюю Степанівною оселились у Філяделфії. Купили собі невеликий будиночок — один з багатьох, що переходять безпосередньо один в другий, тягучись на цілий квартал. Коли я відвідав їх у кінці 50-х років, вони з гордістю показували мені цю свою оселю з мініатюрним двориком — мабуть їхній перший дійсно власний куточок за все життя. Анатоль Гак продовжував свою активну літературну діяльність. Далі співпрацював з "Українськими вістями", а також з газетами "Український Прометей" і "Прометей", де часто можна було бачити популярну серед читачів "Трибуну Мартина Задеки". Його твори друкувались у журналі "Нові дні" та в збірниках Об'єднання Українських Письменників "Слово", до якого він належав.

Довоєнний літературний доробок Анатолія Гака, на жаль, недоступний на еміграції, і можна лише надіятись, що колись — за кращих обставин — пощастить повизбирувати численні перлини його творчости з похованих сторінок газет і журналів, похованих тепер у закритих на багато замків архівах, і опублікувати повне видання його творів. Краща справа з його еміграційною творчістю, значна частина якої вийшла друком у згаданих вже збірках "Міжпланетні люди" і "На двох трибунах". Але є ще багато інших творів, друкованих в еміграційній пресі, що не увійшли до цих збірок, і добре було б, якщо їх можна було зібрати і видати окремою книжкою.

Книжка спогадів "Від Гуляй-Поля до Нью-Йорку", яка побачила світ у 1973 році, змальовує широку панораму подій і людей, що проходили повз автора під час його довгого і плідного життя. Ця книжка буде дуже цінним джерелом для майбутнього історика української літератури, який візьме на себе нелегке завдання опрацювати вичерпну історію розквіту, а потім розгрому письменства на Україні в роки між першою і другою світовими війнами.

Анатоль Якович Гак похований на всеукраїнському православному цвинтарі у Бавнд-Бруку, де його могила сусідує з могилами інших діячів української літератури, науки, мистецтва, культури. На мармуровій плиті — його власні слова:

"Коли вертатиметеся додому, поклоніться по дорозі моєму Гайчурові, що впадає у Вовчу. Там, на березі тієї степової річки, я народився, там прожив свої дитячі роки і звідти ж сімнадцятилітнім юнаком вирушив у широкий світ".

З технічних причин у попередньому й цьому числі журналу немає дрібного шрифту. Також довелось відкласти репортаж Лесі Богуславець "На прощу до рідної землі" та інші матеріали. — РЕД.

Коли помер нагло видавець і одноосібний (без редакційної колегії) редактор П. Волиняк, то "Нові дні" опинились були в такому становищі, як ті держави, в яких перед смертю володаря-тирана в конституції не передбачено його автоматичного наступника (таке становище було в СРСР після смерті Сталіна і під владою Брежнєва). Правда, це тільки аналогія та ще й дуже нерівних явищ, але аналогія не порівняння. Проте "Нові дні" опинились були в такому становищі, що в блищих цього журналу співробітників та, мабуть, і в його читачів склалось було таке враження, що разом із смертю П. Волиняка померли й "Нові дні".

Правда, ще перед смертю П. Волиняк поєднався з УРДП, але це була тільки партія (як Політбюро в СРСР), яка "колективно" не могла редагувати журналу, — потрібна була людина, творча одиниця, що взяла б на себе тягар безпосереднього редагування. І такою "творчою одиницею" став Дмитро Кислиця. Тож можна сказати, що він урятував "Нові дні" в той критичний момент. Ба, більше: він продовжив Петрову Волинякову традицію в редагуванні. І це він робив свідома, як про це свідчить його позитивна оцінка редактора П. Волиняка в статті "П. Волиняк — видавець і редактор", надрукований після смерті П. Волиняка в збірнику "Поговоримо відверто" (Торонто, 1975 р.). От він пише про те, як П. Волиняк добирав співробітників: "Умів він пізнавати людей і де треба було, він підходив до них навіть дуже обережно, а непевних і безнадійних умів оминати, лукавих і підлих не любив і ненавидів" (стор. 600). Про редагування матеріалу Дмитро Кислиця написав так: "Був він перебірливий і вибагливий у добір матеріалу вміщуваного в журналі"... уважно і вдумливо вивчав надісланий матеріал" (стор. 601)...

Звичайно Дмитро Кислиця, як людина іншого темпераменту, поводився з людьми, зокрема з співробітниками трохи інакше, ніж запальний і гострий у взаємленні з деким (на згаданих сторінках Дмитро Кислиця називає одного на прізвисько) П. Волиняк. — Я властиво, його, Дмитра Кислицю, мабуть, тільки двічі бачив, один раз у своїй хаті. Але в добір матеріалу він, був такий уважний, як і П. Волиняк. А в наслідок цього "Нові дні" за його редагування були органом вільної думки. Якщо, наприклад, П. Волиняк, навіть сперечаючись зі мною в листах, не відкинув ні одного мого писання, а до статті "Першочергові завдання винниченкознавства" дав анотацію, що, мовляв, "редакція не згоджується з деякими думками автора.. (це можна було пояснити тим, що тоді була винниченконенависницька суспільна атмосфера, а він "оглядався" на читачів, як мені в одному листі пояснював), то Дмитро Кислиця, не вагаючись, дав мені змогу здійснити зобов'я-

зання, яке я взяв на себе на одному із засідань Комісії УВАН щодо мовного "вирівнювання" (я маю на увазі українсько-російську двомовність) й видання історичної драми В. Винниченка "Між двох сил". Я називаю цю драму "історичною" не в жанровому розумінні, а в тому, яку ролю вона відіграла в нашій боротьбі з більшовиками. Як казав мені Ю. Тищенко, ця драма йшла в Києві навіть тоді, як на Київ наступали більшовики. Як відомо, я переклав російську частину в цій драмі, між іншим, здійснюючи ще й побажання В. Сімовича, сказане мені у Львові, і так пристосував її й для театрів на еміграції. Дмитро Кислиця спочатку надрукував її у "Нових днях", а потім ми видали її книжечкою (на це видання брати Гуменюки дали 200 дол., а я — 150 дол.). А це ж ми зробили за отієї згаданої вище винниченконевисницької атмосфери! Яскравим показником цієї атмосфери може бути те, що на це видання тоді не з'явилося в нашій пресі ні однієї рецензії. Можу відзначити ще таке: коли я звернувся до одного нашого авторитетного літературознавця й критика з проською написати на це видання рецензію, він відмовився це зробити, дарма що був просто закоханий у Винниченкову творчість, зокрема в його "Соняшну машину". Цікаві й деталі цієї справи. На мого першого листа він відповів, що, на жаль, не має цього видання (хоч у "Нових днях" читав — це я вже кажу). Тоді я вислав йому книжечку, але він дуже швидко мені її повернув, написавши в листі, що це чудовий твір. Але про рецензію ані тельня! Тільки тоді, коли в зв'язку з Винниченковими роковинами народження й смерті УВАН скликала конференцію, присвячену пам'яті цього великого письменника, мовознавець Ю. Шельов зробив на тій конференції доповідь про Винниченка.

Але рецензії й тоді на драму "Між двох сил" не написав, хоч писав на різні здебільша мало-значні видання. Єдина рецензія на драму "Між двох сил" навіть тоді була тільки в націоналістичному органі — в мельниківській газ. "Новий шлях". Її написав з похвальним поцінуванням Юрій Бойко. На жаль, хоч він, без сумніву, скористувався нашим виданням, як я це з'ясував пізніше в ст. "Журналістична загадка", але не назвав ні мене як редактора, ні в-ва "Нові дні"... У демократичній пресі рецензії на це видання ще й досі не було.

Я зупинився, може, більше, ніж треба було, на справі про видання "Між двох сил", через те, що її видання свідчило про громадську мужність редактора Дмитра Кислиці. А взагалі моя з ним співпраця впродовж усього його редагування "Нових днів" була цілком гармонійною. Він друкував усе, що я йому надсилав, навіть такі, здавалося б, дрібниці, як мої дружні шарші на наших письменників та журналістів "Публіцистика й поезія" або гумореска "Чи снодійне читво?" Кінець-кінцем, редактор Дмитро Кислиця так урізноманітнював жанровий характер друкованих текстів... Скільки мені відомо, він так доброзичливо ставився й до інших співробітників. Крім того, й коректа в друкованих текстах була на належній висоті, — а це, як відомо в наших емігрантських часописах не таке часте явище...

При цьому треба зазначити, що, редагуючи журнал "Нові дні", він одночасно й працював в одному американському університеті...

А це не могло знесилити його, і він, як писав мені в одній листівці (ми з ним здебільшого листувалися листівками, щоб було "коротше"), "із снаги вибився"...

Тепер він, як про це я недавно довідався, перебував якусь операцію, і ще й досі не видужав...

Дорогий Дмитре Варламовичу! Я бажаю Вам на Ваше 70-річчя таки відновити "снагу" Вашого тіла та знов узятися за якусь журналістично-редакторську працю. У нас же добрих редакторів тепер так мало!

Щироприхильний до Вас і вдячний Вам за підбадьорливе ставлення до моєї літературної творчості та наукової діяльності.

В. ЧАПЛЕНКО

КАНАДСЬКА СЦЕНА

ВІСТЛЕР-БЛЕККОВМ РАЙ ДЛЯ ЛЕЩЕТАРІВ

Елін Едвардс, Західний кореспондент "Канадської сцени"

Новий міський осередок у курортній місцевості Вістлеру в Британській Колумбії щойно закінчив два десятиріччя значних змін. Споріднена сусідня місцевість *Блекковму* долучилася до Вістлеру, щоб разом оформити масивний комплекс, який став найновішим серед таких славних лещетарських "раїв" для любителів цього спорту, як Бенф в Альберті та Лорентські гори в Квебеку. З її альпійським селом, мерехтінням краниць, житловими будинками та вигідними гостинницями, ця місцевість сповнила мрії багатьох лещетарів, щоб мати таке місто на Західному побережжі Канади.

Перед зростом зацікавлення лещетарським (лижним) спортом, цей район Канади був дикою пустелею. Дослідники, які працювали для Компанії Гудзонської Затоки в дні торгівлі футрами, проходили крізь цю територію, шукаючи доступу до внутрішньої частини Британської Колумбії, але щойно аж 1877-го року закінчено дорогу від соляної води до містечка Лілуєту, що було на половині шляху до карібських золотих піль.

Перші поселенці, які прийшли сюди на початку цього сторіччя, були приманені урожайною землею Пембуртонської долини, яка знаходиться на північ від Вістлерської гори. Залізниця пройшла сюди щойно в 1914-ому році. Впродовж наступних чотирьох десятиріч ця територія стала знаною зі своїх літніх риболовських хаток і притягала туристів поїздом з Ванкуверу.

Але орієнтаційне зацікавлення Вістлером змінилося з літа на зиму відколи Міжнародний Олімпійський Комітет заявив, що лещетарські перегони за світову чашу відбулися б у Британській Колумбії, якщо б для цього знайдено від-

повідну місцевість. У 1960-ому році мала група ванкуверських лещетарів створила Гарібальдську Олімпійську Асоціацію Розвитку. Вони виробили плян як розбудувати західній схил Вістлерської гори та перетворити її на світовий клясичний лещетарський район. Монреальська Корпорація Енергії дала фонди на двопомістові гондоли та на систему піднімання на вершок крісел, відкриваючи цим їзду лещатами на порошоківому снігу найвищого калібру і всього тільки дві години їзди з Ванкуверу.

Вартість і ціни земельних ділянок неначе ракетною пішли вгору, як ванкуверці побудували сотні лещетарських кабін у нових дільницях які розкинулися довкола прекрасних Альтського і Зеленого озер.

Сьогодні Вістлер є першою резортною місцевістю Британської Колумбії. Центр міста — це архітектурне показове місце в тіні найновішого лещетарського району, який розбудовують на неподалякій горі Блекковму. Вістлер має 61 зазначених перегонних ліній і 13 ліфтів для операцій; Блекковм, який тільки що почав оперувати, відкрив 10 перегонних ліній, п'ять потрійних ліфтів для піднімання крісел та вертикальний спад 1219 метрів. Є розроблені пляни для загального числа 14 перегонних ліній, які будуть мати 11 кілометрів довжини.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АВСТРАЛІЇ

"Україна і український народ." Під такою назвою вже готовий до друку англомовний альбом великого репрезентативного формату про Україну. Упорядкував його Петро Кардаш, знаний популяризатор українських фільмів. В альбомі буде поміщено 250 кольорових світлин з культурно-мистецького та історичного життя України. У ньому читач побачить Софійський Собор, Києво-Печерську і Почаївську Лаври, церкви, фортеці й пам'ятники видатним діячам України. В альбомі будуть поміщені також краці краєвиди України та її головних міст, традиційні ярмарки, народне образотворче мистецтво, вишивки, тканина, різьба, кераміка, український побут.

В альбомі частково буде показано й матеріально-духові здобутки нашої еміграції. Супровідні тексти та статті для альбома написали понад 160 осіб. Альбом вийде в першій половині 1983 року.

КОБЗАРСЬКИЙ СЕМІНАР У МЕЛЬБУРНІ

Тут відбувся тижневий кобзарський семінар з участю молодечих кобзарських груп з ансамблів Сіднею, Аделаїди та Мельбурну. Лекції читали Петро Деряжний — кер. ансамблю з Сіднею і Мар'ян Костюк — кер. хорв "Черемош" у Мельбурні. Семінаром керував Петро Деряжний. Адміністратор — Ігор Якубович. Семінар закінчився спільним концертом 5-го вересня з участю всіх слухачів семінару (15 осіб) та хорв "Черемош"

и Танцювального ансамблю "Верховина" під кер. Н. Моравської. Концерт пройшов з успіхом, при повній залі слухачів.

СРІБНІ ТА ЗОЛОТІ МЕДАЛІ ДО 1000-ЛІТТЯ ХРИЩЕННЯ УКРАЇНИ. Українська мистецька спілка в Аделаїді випустила з нагоди згаданої дати по тисячі нумерованих срібних та золотих медалів. Вони гарно виглядають, з гравурою й тризубом за текстом і датою якій присвячене видання. Золоті медалі мають 24 карати золота, коштують по 1500 дол. а трохи менші (18 кар.) — 1100 дол. Срібна важить 27 грамів, коштує 138.50. Медалі зроблені за проєктом Мих. Гояна, мають зображення кн. Ольги та кн. Володимира.

ГАЛЯ КРИВЕНКО ОДЕРЖАЛА ЗОЛОТУ МЕДАЛЮ за найкраще виконання на щорічному фестивалі молодих мистців вокалістів та музикантів на різних інструментах. Фестиваль відбувся в Данденонгу біля Мельбурну. Спеціальний комітет призначив дві золотих медалі: одну для вокалістів, а другу для музик. Золоті медалі дістали: українка Галя Кривенко за виконання твору Брамса на піаніно, а італійка Катерина Наталі — за спів.

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТ. КЛЮБ ІМ. ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА від 15-го серпня до 21-го 1982 року влаштував три літературні вечори: в Ессендоні, Джілонгу та Саншайні поблизу Мельбурну. А тепер після успішного закінчення 6-го Конкурсу молодечої творчості проголосив 7-ий конкурс на прозовий твір на термін до 1-го травня 1983-го року.

ГОСТІ З КАНАДИ. До Австралії завітав з Едмонтону сумівський ансамбль "Іскра", виступивши в більших містах, як Сідней, Мельбурн, Аделаїда. У Мельбурні вечір співу і танцю відбувся 15-го жовтня в міській ратуші. Близько 50 осіб виступало з танцями та співами. Танці були на вищому поземі, ніж співи. На жаль, вокальна програма складалась часто з старих пісеньок, які виконувались ще дома 50 років тому. Не було добрих голосів, не виконали жодної арії з опери чи новішої модернішої пісні. Лиш на цимбалах молодша пані чи панна виконала пісню чудово. Загалом публіка, якої зібралось майже 2 тисячі, виповнила залу ратуші й кожну точку супроводила бурхливими оплесками. Проте нашу молодь здивувало те, що з них, зокрема з молодших, мало хто розмовляє українською мовою. А ще більше дивувало це старших людей, бо сподівалися, що в Канаді, де замешкало до 400 тисяч українців, мова мала б краще зберегтися. Тож обов'язок ансамблю подбати, щоб його учасники таки трохи краще знали свою мову. А то виглядає так, як писав Самійленко: "А пани всі мови знають, крім своєї, крім своєї". Ми пишемо й демонструємо проти русифікації, яка провадиться в Україні, але самі своєї мови тут, де можна вільно вивчати, не хочемо опанувати. Це великий недолік ансамблю.

Дм. Н-ко

ВІДПОВІДЬ О. КОВАЛЕНКОВІ

У "Нових днях" ч. 11 (393) за листопад 1982 року п. О. Коваленко (з Австралії) помістив допис під назвою "Про Остапа Вишню та інших", де критикує мову і зміст моєї статті "Остап Вишня у спогадах сучасників" та коментує чи розглядає статтю Віталія Бендера "Загадка й розгадка". Обидві ці статті, моя і Бендерова, були надруковані в "Н. Д." ч. 7-8 за липень-серпень цього ж 1982 р.

Шукаючи "кістки в молоці", п. Коваленко навіть саму назву моєї статті не зрозумів, про яких сучасників ідеться, адже Остап Вишня мовляв, "понад десятиліття не живе."

Думаю, що назва зрозуміла й часто вживана в літературі: сучасники — це ті, що його знали особисто, коли він жив. Ось передо мною недавно видана книжка спогадів про Миколу Садовського, текст якої й починається на 3-ій сторінці наголовком: "Микола Садовський у спогадах сучасників". Здається все ясно? А про О. Вишню видано цілий збірник спогадів його сучасників.

ЦІКАВЕ З РАДЯНСЬКОЇ ПРЕСИ

Московська "Литературная газета" в ч. 40 за 4 жовтня вмістила два листи, які одверто й ясно характеризують справжню суть Продовольчої програми, навколо якої тепер стільки шуму й галасу в СРСР.

Ол. Іванов з Рубіжного (Донбас) пише:

"Ваша та й інші газети багато приділяють уваги роз'ясненню ухвал травневого пленуму ЦК КПРС, публікуються немало статей про Продовольчу програму...

...Мені здається, що коли не всі, то більшість прахунків у житті колгоспів та радгоспів пояснюється тим, що почуття господаря не тільки не виховується у хлібороба, а часом і придушється різними формами адміністрування.

Гадаю, коли б газета виступила з статтями про те, хто є нині хлібороб, якими правами він користується в своєму господарстві, це принесло б велику користь."

О. Захаров з Челябінська стурбовано запитує:

"Як будуть боротися з дрібязковою опікою господарств? — Якщо ця опіка завдає колосальної економічної і соціальної шкоди, то запитую, чому вона була можлива?"

А знамениті зведення! Хто їх тільки не вимагає! Кому потрібно рапортувати про швидке закінчення сівби, коли і сіяти ще не можна, або вимагати завершення жнив, коли не прийшов ще час їх починати?"

Непогано, якби у вашій газеті вийшла стаття проте, які заходи вживаються для розвитку ініціативи?"

Д. М.

Далі мова йде про "ряд недопустимих помилок у моїй статті про Остапа Вишню: Відповідаю за чергою на порушені закиди:

1. Посилаючись на УРЕ, п. Коваленко закидає що я зробив помилку, подавши дату нпр. О. Вишні — 12. 11. 1889 р., а УРЕ подає, що він нар. 11. 11. 1889 р. Передо мною перший том творів Остапа Вишні, виданий уже після виходу УРЕ (1963 році) з передмовою Ф. Маківчука, який пише на 8-ій стор.: "Народився Остап Вишня 12 листопада 1889 року (досі помилково днем нар. вважали 11 листопада)"... Там же п. Коваленко критикує друкарську помилку: місце народження я на підставі якогось давнішого видання подав хутір Чечва, але ця назва надрукована з друк. чортиком Чечка. Новіші джерела подають місце нар. О. Вишні містечко Грунь. 2. О. Коваленко критикує за те, що я подав неправильну дату вбивства Кірова 1935 рік, замість 1934-го. Дату цю я взяв із спогадів артиста Йосипа Гірняка, які вийшли за редакцією проф. Б. Рубчака. Сподівався, що там немає помилки. Щодо самого вбивці-комуніста Ніколаєва, я з пам'яті подав, що його вбив Котолинов, який теж був замішаний в ту справу. Це моя помилка, а довідкового матеріалу я не мав, щоб перевірити. 3. Мій критик доводить, що Сумська вулиця в Харкові до війни не була переіменована на вулицю ім. Карла Лібкнехта. Він помиляється: вона приблизно від 1929-30 років мала назву К. Лібкнехта, бо я працював на цій вулиці й пам'ятаю.

Потім п. О. Коваленко пише, що "В статті багато стилістичних та лексичних недотягнень", наводячи два приклади: "творив для скарбниці" та "вже не блимали тими дотепами і правдивістю". Слово "блимали" це друкарський чортик: у мене в оригіналі і в книжці "У дзеркалі життя й літератури" надруковано "блищали". Слово "Чечва" також у моїй книжці надруковане правильно. Тож з моєї вини трапилося в цій статті всього дві-три помилки на 15 сторінок друку.

А тепер погляньмо, скільки помилок зробив у своєму коротенькому дописі сам п. О. Коваленко. Він пише: "...могли переселитися з Чечви в Груню", замість в Грунь, бо ж знахідний відмінок. Далі: "триматися від човна *неближче* ніж 200 метрів". Тут зробив 2 помилки: написав *не ближче* разом, тоді як у такому контексті треба писати окремо, і не поставив коми перед прислівником "ніж". А ось і лексичні та стилістичні помилки:

ХТО ВІДГУКНЕТЬСЯ?

Уклібно прошу Редакцію допомогти мені знайти добрих людей серед передплатників високомистецького журналу "Нові Дні", хто міг би мені прислати прочитані журнали, які змістом близькі моїм ідеям і дають духовну споживу густій моїй самотності...

Молю Бога благословити й щедро обдарувати за допомогу мені, дорожчу за гроші. Щиро дякую.

Павло Вороб'ївський,
Лансфорд, США

"... замінивши вітчизняну на *вийшовшу* з моди..." або "шлюпка з охоронцями за ними не слідує...", калька з російської мови — "следует", треба — "не пливе", не простує. Слово *зв'язок* було без апострофа. "Автор *примітив*", замість *помітив*. Або "Отже як слідує, ні про який наказ... немає мови". Замість того "слідує", треба написати "виходить", або "зрозуміло" "вияснюється", "стає ясним" "виявляється" і т. д.

П. О. Коваленко також перекинує зміст, пишучи: "...де говориться про прибуття О. Вишні з заслання в Москву і про перші його зустрічі там з письменниками України." У Москві Вишня ні з якими укр. письменниками не зустрічався.

Крім цього, в цьому дописі 14 синтаксичних помилок: не відокремлені вставні слова, приклядки, непотрібні коми перед єдиним сполучником "чи" у простому реченні. Не відокремлені порівняльні речення або способу дії, також зайві коми.

Тож, щоб критикувати другого, не досить ненависти до нього, а треба самому знати мову краще за нього.

Дмитро ЧУБ

НА "ФОНД КОРЕКТОРА"

Листопадове число "Нових Днів" належить до найбільше вдалих у минулому році. На такі матеріали як "Дисертація про українське мистецтво в Сорбонні" І Дюбуа та "Розшук за Александром Великим" Лева Яцкевича не часто натрапиш. Також солідно представляється у цьому числі відділ рецензій і культурно-мистецьких оглядів пера Дм. Чуба, П. Роєнка та Мих. Гави. Звертає на себе увагу і біографічна стаття М. Дального про Дмитра Кислицю.

Тим більше прикро констатувати в більшості вміщених матеріалів недолугу коректу: на деяких сторінках по 8-10 помилок у тексті — коректорських недоглядів. Враження таке, що окремого працівника, який відповідав би за коректу, в "НД" немає, отже й немає регулярної коректури, а лише принагідна.

Зле, що досі редактор не алярмував про такий ненормальний стан саме з коректурою, а лише час до часу згадував загально про важкі обставини його редагування. Тим часом для "НД" це така пекуча справа, що про неї треба дослівно криком кричати. Адже друк з помилками — це брак! А хіба можна брак пускати між люди? Ми бідкаємось, що наша людність в умовах чужинного оточення забуває свою мову, калічить її. То тим паче мусимо дбати про абсолютну грамотний текст усіх і всіляких наших друків — це ж свого роду школа дорослих, школа загалу.

Знаючи з досвіду, що нелегко будь-кого зрушити самими словами, я посилаю при цьому 25 амер. доларів, щоб започаткувати у журналі акцію створення "фонду коректора". Я переконаний, що бодай 10 осіб відгукнуться вже першого місяця після оприлюднення цього лист-заклику, а це дасть 250 дол. За ці гроші в Торонто, — де на 65

тисяч українців напевно є сотня-півтори пенсіонерів, а з них принаймі десять настільки грамотних, що можуть правити коректу — хтось хіба згодиться стати коректором. Отже навіть можливий конкурс на посаду коректора... А так гарно з Новим, 1983 роком діставати "Нові Дні" вже з пильно скорегованим текстом!

Анатоль ЮРИНЯК

ВІД РЕДАКТОРА

Шановний Пане Юриняк!

Щире спасибі за чистий і скорегований лист. І все ж таки довелось мені витратити час, щоб переписати текст на машинці, бо рукописних матеріалів друкарня не приймає, а друкарки чи секретарки в нас нема.

Ви помиляєтесь, коли твердите, що редактор досі не алярмував про ненормальний стан з коректурою. Про це я "алярмував" багато разів на зборах, у приватних розмовах і навіть на сторінках журналу. Фактично, я погодився "тимчасово" редагувати "Нові дні" під умовою, що в Торонто буде компетентний коректор, щоб мене ще й за це голова не боліла. На жаль, хоч за останні роки "Нові дні" мали з десяток різних принагідних коректорів, ненормальний стан з коректурою триває і, так би сказати, "увійшов уже в норму"...

Дай Боже, щоб Ваша рука була легкою й щоб започаткований Вами "фонд коректора" виріс якнайскоріше і розв'язав цю наболілу справу. Тож кандидатів на коректора, які мають бодай трохи коректорського інстинкту й почуття відповідальності, — щоб "не пускати між люди брак" — прошу вже тепер зголошуватись. Є ще одна причина (внутрішня) для надії, що з новим роком діставатимете "Нові дні" вже з "пильно скорегованим текстом".

Проте, пильна коректура ще не забезпечить пильного редагування. Я не пенсіонер, і після щоденної виснажливої зарібкової нередаторської праці в мене просто не вистачає часу на пильне редагування. Та й українську мову я знаю не досконало. Тому відредаговую — здебільш і "згрубша" — тільки матеріали тих авторів, які знають мову ще гірше або й дуже незадовільно. Тож ще раз прошу всіх співробітників, які знають українську мову краще від мене, а часто мають і кращий редакторський стаж, і більше вільного часу, — дбайливіше виправляти і перевіряти свої матеріали перед висиланням до редакції. В іншому випадку, легко може повторитися те, що видно з листа О. Коваленка ("Нові дні", листопад 1982) чи з відповіді Дмитра Чуба, надрукованої в цьому числі журналу. Хай вибачать мене обидва автори, а зокрема наш давній і добрий співробітник шановний Дмитро Чуб, що саме вони впали жертвою мого поганого настрою й нашої недолугої коректи. Це просто випадок, який стоїть у кожного.

Мар'ян Дальний

ЗАУВАЖЕННЯ ДО "ДИСЕРТАЦІЇ ПРО УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО В СОРБОННІ"

Я бажав би додати деякі зауваження до статті І. Дюбуа "Дисертація про українське мистецтво в Сорбонні" ("Нові дні", листопад 1982) і виправити неточні коментарі, додані до цієї статті. Мова тут про мистця К. Малевича, про якого є примітка А. Г., що, нібито, його прізвище "навіть не згадується в Енциклопедії Українознавства" і що щойно "Нові дні" "зламали цю змору мовчання чи дезінформації щодо К. Малевича" статтею Ю. Соловія в березневому випуску журналу за 1981 р.

До засад кожної енциклопедії належить не писати двічі про те саме. Малевич був творцем нового мистецького напрямку — супрематизму, — тож у гаслі "Супрематизм" (ЕУ кн. 8, 1976) подано зв'язку всі дані про нього: роки народження і смерті, видання програмової його праці "Світ без предметів" німецькою мовою в Німеччині 1982 р. про його основний твір "Чорний квадрат" і т. д. Також у другому томі англomовної Енциклопедії України (1971) він згаданий у групі народжених в Україні мистців, які перед І Світовою війною жили і творили в Москві, яка тоді, саме завдяки їм, була одним з трьох європейських центрів модерного мистецтва (після Парижу і Берліна). Про це я писав ширше у вступі до книжки спогадів Олексі Грищенка "Роки бурі і натиску", виданій у Нью-Йорку Об'єднанням українських письменників "Слово" 1967 р.

Я б хотів також звернути увагу на те, що немає мистця В. Пописадова, а був В. Полісадов (сам склад "садити попів" зовсім неможливий!). 1930 року він був на сходинах паризької групи українських мистців, але ніяких даних про нього і його твори не збереглося, тож і писати про нього не було що. Щодо малярки Соні Торк-Делоне (не Делоне-Торк, бо дівоче її прізвище було Торк, а Делоне це заможне), то вона точно подавала як місце свого народження Київ, Україна. Але, обертаючись в європейсько-французьких мистецьких колах, вона ніякого зв'язку з українським мистецтвом не мала, тож годі до нього тягнути когось, хто цього не хотів і вважав себе належним до мистецтва французького.

На кінці я хотів би справити назву праці Валентини Маркаде, яку подано як "Вклад у вивчення українського винахідливого (?) мистецтва, тоді як дійсна назва цієї праці є "українського модерного мистецтва". Можливо, тут виникла помилка при перекладі з російського тексту, що сам був перекладом з французького. Я знаю цю працю добре, бо був одним з критиків-рецензентів, які рекомендували її до друку. Ця праця, що має більш як 500 сторінок, не рахуючи репродукцій, готується тепер до видання в одному з університетських видавництв у своїй оригінальній французькій редакції.

Святослав ГОРДИНСЬКИЙ
Нью-Йорк

Щиро дякуємо за цінні зауваження, хоч ми й далі поділяємо думку А. Г.: мистець Малевич таки заслуговує на окрему згадку в енциклопедії, під своїм прізвищем. Автора перекладу А. Г. і читачів просимо вибачити численні невиправлені друкарські помилки а серед них і "Пописадова", і "змору" (має бути змову) мовчання.

— Ред.

"...ДОПОМОЖІТЬ ХОЧ БИ ГАЗЕТИ "СВОБОДА" "

Другий рік я виписую Ваш журнал "Нові дні". Надзвичайно цікавий журнал, і я з захопленням читаю весь матеріал що друкується. Хотілось би, щоб українська преса на Вільному Заході була такою же цікавою для читача. В мене є просьба-побажання: якщо у Вас є можливості, час і бажання, допоможіть хоч би газеті "Свобода", яку "читає" дуже багато українців, знайти своє призначення як преси. Дуже шкода, що величезна громада США та Канади не має газети належного рівня, такої, щоб відповідала сучасності і зацікавила молодь, та хоч би старших. Адже Україна крім чорних днів сьогоднішніх, до речі, про які майже не згадується, має багате історичне минуле. І це минуле та сучасне повинна відображати наша преса, не повинна боятися, думати про наслідки.

Адже газета, то є наша зброя, яка повинна і мусить "стріляти" у наших ворогів без зупину, повинна іти в ногу з масами, з народом, будити тих, хто приспаний американськими достатками, заохочувати кожного до якогось подвигу в ім'я нашої Неньки. Порівняно недавно я приїхав з України, з Галичини. Але я не роблю ніякої різниці між українцями. А якщо і деколи віддаю комусь перевагу, то українцям з Східної України. Чому? Тому, що ці люди добре знають, що таке комуна, перейшли не легкі роки колективізації, пережили великий голод 32-33 років, мали нагоду "познайомитись" з єжовщиною, одним словом пройшли "школу комунізму" і ненависть у них більша і свідомо до комунізму. Бо хто може краще знати всі проблеми життя, та недостатки, з якими ми зустрічалися там на протязі багатьох років.

Кілька слів про мову нашої преси. Дуже корисні поради та лекції дає пан Петро Одарченко "Українська мова в Америці". Але цього, мабуть, ніхто з наших редакторів газет не читають і в газеті крім безлічі граматичних помилок вживають слова польські або польського походження. Все це робить газету, ще більш не цікавою та граматично і літературно бідною. Невже ж серед українців немає людей освічених, історично та літературно грамотних? Ні, не вірю. Такі люди є. Тоді в чім справа? Хто цим повинен зайнятися, щоб нашу пресу поставити на вищий рівень? Щоб пресою можна було гордитися, щоб преса просвічувала молодь, надавала їй охоти до читання. Мабуть ця проблема в нас українців, є за давніми

і, як хронічна хвороба, не вилікувана. Скільки інтелігенції, вчених, істориків, які б могли при бажанні щось зробити, але...

На цьому я закінчую. Мої побажання "Новим Дням" у Новому Році тримати таку ж лінію з наголосом на краще. Нести своїм читачам слово правди, збагачувати знання, світогляд і розширювати свій кругозір. Разом з цим листом засилаю моні ордер на 40 доларів. Передплату для себе на 1983 рік і для моєї знайомої у (...), а решту як пресовий фонд для видавництва "Нові Дні." То я роблю Різдвяний подарунок.

Щиро Вам (прізвище редакції відоме)
США.

НА КОНФЕРЕНЦІЇ В МАДРІДІ ВІДЗНАЧИЛИ ШЕСТИРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ ГРУПИ

На Гельсінкській конференції в Мадриді 23 і 24 грудня 1982 р., представники делегації США на цю Конференцію відзначили шестиріччя створення Української Гельсінкської Групи.

У вівторок 23 листопада на пленарній сесії Гельсінкської Конференції виступив сен. Р. Дол. Нав'язуючи до звільнення Л. Валенси в Польщі, він говорив:

"Прикро, що не всі політичні в'язні звільнені. У Радянському Союзі члени Гельсінкських груп наглядку, зазнали жорстоких репресій. Тепер ув'язнені члени Московської, Української, Литовської, Грузинської і Вірменської груп відбувають разом майже 400 років тюрми, таборів примусової праці, спеціальних психіатричних лікарень і заслання. Але все ж цього місяця американці відзначають шосту річницю створення Української і Литовської Гельсінкських груп, які зазнали спеціально сильного удару."

Закінчуючи свою промову сен. Р. Дол запропонував сім точок, виконання яких Радянським Союзом сприяло б покращанню відносин між Заходом і Сходом. Пропозиції сен. Р. Дола відносяться до таких справ:

1. Полегші в еміграції;
2. Поєднання родин;
3. Звільнення всіх членів Гельсінкських груп та припинення переслідування їх і їхніх родин;
4. Відновлення прямих телефонічних комунікацій;
5. Доступ до інформації про економічні і торговельні справи;
6. Покращання праці журналістів;
7. Припинення заглушувань Західних радіопересилань.

У середу 24 листопада у Мадриді відбулася закрыта сесія голів делегацій країн-учасниць Гельсінкської конференції. На цій сесії виступив голова американської делегації М. Кампелмен, який говорив:

"Ми розпочали цю нараду 9 листопада. В той самий день багато людей у моїй країні, в багатьох інших країнах світу і багато людей у Радянському Союзі відзначали шосту річницю створення Української Гельсінкської Групи. З тридцяти членів цієї Групи, 27 відзначували цю подію за тюремними ґратами"...

"У Заключному акті ми домовилися — продовжував М. Кампелмен — полагоджувати в позитивному і гуманітарному дусі прохання наших громадян поєднуватися або відвідувати своїх рідних в інших країнах. Ми зобов'язалися виявити окремі зусилля по відношенні до старших і хворих осіб. Не зважаючи на це, Францесці Янсон, 74-річній матері американського громадянина, хворій на рака, радянські власті далі не дозволяють відвідати її сина" (Валерія Чалідзе, який живе в Нью-Йорку).

Радником американської делегації є Орест Дейчаківський, який від 1981 р. є постійним працівником американської Гельсінкської комісії.

Делегація СРСР в основному базує свої виступи і свою тактику на проєкті, який запропонували неутральні країни і який названо проєктом ПМ-39.

Західні некомуністичні країни запропонували цілий ряд додатків до ПМ-39: про самовизначення народів, профспілки, припинення заглушування Західних радіопересилань, вільний доступ до посольств і консульств в усіх країнах, влаштування наради експертів у справі людських прав (в Канаді), право на віровизнання, право громадян слідувати за дотриманням Гельсінкських угод власними урядами і інші.

(За УІС "Смолоскип")

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

ПОМЕР ЮРІЙ ЛОПАТИНСЬКИЙ-КАЛИНА

16 листопада м.р. помер у Гантері, Нью-Йорк, від припадку серця відомий український громадський і військовий діяч, кол. підполковник УПА Юрій Лопатинський-Калина. Сл. п. Юрій Лопатинський був провідним членом ОУНз, членом ЗП УГВР, головою Об'єднання кол. вояків УПА й директором "Прологу". Милої й товариської вдачі, Юрій Лопатинський мав у житті багато приятелів і багато з них прибули з різних віддалених міст на його похорон. Похоронений 20 листопада на українському православному цвинтарі св. Андрія у Бавид Бруку. Під час поминак присутні жертвували близько 4,000 дол. на пам'ятник УПА, який збудують на цьому ж цвинтарі.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

У шосту болочу річницю трагічної смерті мого любого чоловіка бл. п. МИКОЛИ ВАСИЛЬОВИЧА КАЛІНІЧЕНКА, що наступила 23 грудня 1976 року, не маючи змоги покласти квіти на Його могилу, жертвую 26.00 дол. на пресовий фонд "Нових днів", які він так любив читати.

Нехай американська земля буде Йому легкою, а пам'ять про Нього хай буде завжди з нами.

Дружина Тетяна
Буенос-Айрес, грудень 1982

ПИСЬМЕННИК В. БЛИЗНЕЦЬ ПОПОВНИВ САМОГУБСТВО

З України наспіла вістка, що автор багатьох книжок для дітей і молоді, український письменник Віктор С. Близнець поповнив у Києві самогубство ще 2 квітня 1981 р.

КДБ і представники Спілки Письменників України старалися затаїти правду про справжню причину смерті письменника.

Віктор Близнець мав всього 48 років, скоро зробив блискучу кар'єру як комсомольський діяч пропагандист і член партії. Він був протеже першого секретаря правління СПУ Павла Загребельного, який зацікавив його літописами Київської Русі і захопив зробити переклад "Повісті временних літ". Цей переклад появився у "Вітчизні" (ч.3, 1980 р.). Публікація "Повісті" у перекладі людини, яка закінчила лише факультет журналістики Київського університету і яка ніколи не була спеціалістом у ділянці древньоукраїнської мови і історії, викликала протести і спростовання багатьох українських вчених — істориків, мовознавців, дослідників. Головним звинуваченням Віктора Близнеця було фальшування "Повісті" і пристосування її до теперішньої політики влади СР СР відносно ранньої історії України.

Деякі з цих протестних листів і статті опинилися в українському самвидаві.

Протести вчених проти перекладу В. Близнеця були такі сильні, що справу "Повісті" обговорювало правління Спілки Письменників України. П. Загребельний боронив В. Близнеця (він написав передмову до перекладу "Повісті", повну похвал для перекладача) і домагався, щоб "Повість" була видана до 1500-річчя Києва.

У письменницьких колах поширена вістка, що В. Близнець як чесна людина, увійшов у конфлікт з самим з собою. Він жалів, що дав себе використати в нечесний спосіб для "святкувань" 1500-річчя Києва. Він не бажав бути співучасником видуманого ювілею своєї столиці, тому перед цими "святкуваннями" поповнив самогубство.

(За УІС "Смолоסקип")

До Шановної Редакції "Нових Днів"

З приводу 10-ої річниці смерті (1/15/83) мого чоловіка св. п. Олекси Повстенка посилаю чек на 25 дол. на Видавничий фонд "Нових Днів", а також чек на 15 дол. як передплату на 1983 р.

Дружина Анастасія Повстенко

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА РОЗБУДОВУ В-ВА "НОВІ ДНІ" ЗА ГРУДЕНЬ 1982

Пані Н. Гордієнко, Філядельфія, США	35.00
(в пам. свого мужа сл. п. Г. Гордієнка)	
пані Г. Гувер, Сакраменто, США	30.00
пані К. Шчербина, Торонто, Канада	30.00
І. Дубилко, Торонто, Канада	30.00
пані О. і Олек. Розновській, Лос Анджелес (замість квітів на могилу сл. п. Г. Гордієнка)	25.00
пані В. і А. Канарейські, Пентінгтон, Канада	25.00
пані Н. Сенік, Сіракузе, США	15.00
І. Приймак, Ст. Кетеринс, Канада	15.00

Д. Павлишин, Клівланд, США	10.00
пані І. Юрченко, Сев. Марі, Канада	10.00
пані Л. М. Роговська, Ірвінгтон, США	10.00
А. Шкребець, Чикаго, США	10.00
І. Явиляк, Новий Брансвік, США	10.00
П. Шахів, Порт Альберні, Канада	10.00
В. Корженівській, Торонто, Канада	10.00
О. Сахно, Гардінер, США	10.00
Я. В'юн, Чикаго, США	10.00
І. Могилянський, Торонто, Канада	10.00
О. Денисюк, Іслінгтон, Канада	10.00
В. Ірклієвський, Зах. Німеччина	9.10
Н. Квітко, Австралія	8.55
П. Кульчицький, Австралія	8.31
пані Е. Тур, Торонто, Канада	5.00
пані Л. Коваль, Ісконд. США	5.00
пані Темертей, Бей Дюрфе, Канада	5.00
пані В. Казанівська, Ст. Кетеринс, Канада	5.00
пані М. Бондаренко, Філядельфія, США	5.00
пані В. Білонок, Трой, США	5.00
М. Сотник, Торонто, Канада	5.00
І. Гриценко, Бриджпорт, США	5.00
В. Павленко, Іслінгтон, Канада	5.00
Д. Павленко, Лембридже, Канада	5.00
А. Ведмідь, Світвілле, Канада	5.00
В. Литвинець, Содбури, Канада	5.00
П. Чорний, Торонто, Канада	5.00
І. Гаєвській, Ельмгурст, США	5.00
Д. Романик, Довнсвіл, Канада	5.00
М. Коробець, Содбури, Канада	5.00
А. Полец, Ст. Ананій, США	5.00
о. І Чинченко, Вінніпег, Канада	5.00
П. Сіренко, Ляшін, Канада	5.00
А. Петренко, Ст. Томас, Канада	5.00
п. Новогатський, Форкс Рівер, США	5.00
А. Ляхин, Філяделфія, США	5.00
В. Шимко, Торонто, Канада	5.00
І. Колесник, Торонто, Канада	5.00
К. Сітко, Торонто, Канада	5.00
М. Кушнірук, Гамільтон, Канада	5.00
М. Тихонов, Ляшін, Канада	5.00
С. Гаврушенко, Пепсіппен, США	5.00
Маг. В. Пакуляк, Міннеаполіс, США	5.00
пані Бараник, Кергонксон, США	5.00
Г. Сидорець, Трентон, США	5.00
пані Н. Гаврилук, Крім Ройде, США	5.00
пані М. Назарець, Річмонд, Канада	5.00
М. Гава, Торонто, Канада	5.00
Г. Стефанович, Торонто, Канада	5.00
Т. Лащук, Аргентина	5.00
пані В. Юрченко, Йонкерс, США	5.00
Н. Красовський, США	5.00
пані Є. Гаєвська, Лос Анджелес, США	5.00
пані В. Лімонченко, Ерлінгтон, США	5.00
пані О. Шпаковська, Вудгахвен, США	5.00
п. Охрим, Австралія	4.58
М. Нікорович, Мілросепарк, США	2.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Д. Грушецький, Чикаго	2
К. Роговський, Торонто	1

НАДІСЛАЛИ ПЕРЕДПЛАТУ:

П. Копил, Торонто	2
Й. Гошуляк, Торонто	1
О. Денисюк, Іслінгтон	1

Спасибі всім за допомогу.
Редакція і адміністрація "Нових днів"

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
If not delivered please return to:
NOVI DNI
Box 126, Postal station "N"
Toronto, Ont., Canada M8V 3S4

СПИСОК АВТОРІВ ЯКІ ДРУКУВАЛИСЬ У "НОВИХ ДНЯХ" 1982 РОКУ

- Архімович Олександр, *чч.* 3, 10
Баюк Тетяна, 10
Бендер Віталій, 1, 7-8
Богуславець Леся, 1, 2, 3, 4, 5,
7-8, 10, 12
Бойчук Богдан, 12
Боцюрків Богдан, 12
Бунін Іван, 2
Буряківець Юрій, 4
Вінграновський Микола, 9
Вогнедар Ярополк, 11
Вужналь Юрій, 2
Гаєцький Юрій, 11
Галан Анатоль, 1, 3, 7-8, 10
Гарасевич Марія, 3, 10
Гвоздецький Яків, 4, 9
Гладилевич Адольф, 5, 7-8
Глинін Андрій, 1, 6, 10, 12
Голубенко Петро, 12
Горбач Олександр, 6
Гордієнко Гаврило, 5
Грибанівський П., 12
Григоренко Петро, 2, 4, 5, 11
Гришко Василь, 10
Гурко С., 10
Гусин Левко, 4, 11
Гава Михайло, 9, 11
Грасс Гюнтер, 6
Дальний Мар'ян, 2, 3, 5, 6, 7-8,
9, 10, 11, 12
Данилів Теодор, 12
Данилюк Архип, 4
Діброва Г. О., 9
Діброва С., 4
Діма 12
Дражевська Л., 7-8
Дуда Макар, 9
Дюбуа І., 11
Евентуальний Іван, 3
Жижка Марія, 6, 7-8
Журавський Остап, 6
Зільберман Дмитро, 4
Зозуля Ол., 6, 7-8, 11
Золотий З., 6
Качор Андрій, 10
Качуровський Ігор, 1, 9
Кмета-Ічнянський Іван, 3
Коваленко О., 11
Ковшун, М. 1
Коновал Олексій, 3
Копач Олександра 12
Косач-Борисова Ісидора, 7-8
Косенко Петро, 2, 7-8, 11, 12
Костюк Григорій, 12
Кошиць Ол., 7-8
Куленко Ол., 5
Кустовська К., 2
Лавренко Мих., 10
Любарська Д., 10
Максудов С., 9
Манастирський І. В., 7-8
Матвієнко Теодор, 5, 9
Маценко Павло, 7-8
Матула Петро, 9
Махнин Гаврило, 10
Мигаль Борис, 9, 11
Миколаєнко Ф., 10
Мілош Чеслав, 4, 6
Міршук Данило, 9, 10, 12
Мицнер Р., 6
Мовчан Юлія, 7-8
Монтале Евдженто, 1
Мороз Раїса, 12
Мулькевич-Клюковська Хр., 4
Наконечна Анна, 5
Небесний Павло, 2, 7-8
Несіна Олена, 1, 2, 11
Нитченко Дм., 12
Одарченко Петро, 1, 2, 3, 5, 6,
9, 10,
Орловська Дзвінка, 11
Остерна Наталя, 7-8
Павленко Микола, 11
Ріхтер І., 2
Восню Петро, 3, 4, 7-8, 11
Роїк Ол., 9
Рожественський С., 3
Россетті Христина, 6
Саварин Петро, 9
Самотинська Софія, 9
Сапеляк Степан, 2
Світлична Надія, 9
Сеник Ірина, 2, 5
Синя Волошка, 6, 10
Скрипаль Сашко, 7-8
Славутич Яр, 5
Сокол Василь, 5, 11, 12
Соловій Юрій, 1, 12
Старостенко Юрій, 10
Стефаник Василь, 5
Тарасюк Ніна, 5
Тарнавська Марта, 6
Тарнавський Остап, 1, 6, 7-8
Теофаст, 6
Терещенко Любина, 1, 3, 4
Тетеренко А., 2
Тичина Павло, 1, 6
Топчій Віктор, 1, 2, 11
Третяк Ол., 3
Тютюнник Григор, 9
Ференс Ванда, 3
Фесенко Михайло, 2
Фольц Клавдія, 5
Харчун Я., 6
Хохітва Т., 6
Цимбалістий Богдан 4, 5
Чапленко Василь, 1
Чигченко Іван, 3, 7-8
Чуб Дмитро, 2, 4, 7-8, 11, 12
Шевченко Ігор, 9
Шембель Галина, 6
Щербак Микола, 3
Ярошівський Ол., 1, 7-8
Яцик Петро, 3
Яцкевич Лев, 4, 7-8, 9, 10, 11, 12

ЧИТАЙТЕ
"НОВІ ДНІ"
|
ПОШИРЮЙТЕ
ЦЕЙ ЖУРНАЛ
МІЖ
СВОЇМИ РІДНИМИ
|
ЗНАЙОМИМИ
